

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 2746
Warszawa, 22 maja 2026 r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Pawła Śliza.

(-) Agnieszka Buczyńska; (-) Adam Gomoła; (-) Piotr Górnikiewicz; (-) Michał Gramatyka; (-) Bożenna Hołownia; (-) Szymon Hołownia; (-) Adam Luboński; (-) Maja Ewa Nowak; (-) Łukasz Osmalak; (-) Bartosz Romowicz; (-) Ewa Schädler; (-) Piotr Paweł Strach; (-) Paweł Śliz; (-) Wioleta Tomczak; (-) Kamil Wnuk.

U S T A W A

z dnia ... 2024 r.

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 46, 304, 1178, 1420 i 1872 oraz z 2026 r. poz. 187) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 73 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Na zarządzenia w sprawach, o których mowa w § 2 i 3 przysługuje zażalenie. Sąd rozpoznaje zażalenie w terminie 3 dni.”;

2) art. 95b § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jawne są posiedzenia, o których mowa w art. 249 § 5, art. 339 § 3 pkt 1, 2 i 5, art. 340, art. 341, art. 343 § 5, art. 343a, art. 603, art. 607i § 1, art. 607s § 3, art. 611c § 4 i art. 611ti § 1. W wypadku posiedzenia, o którym mowa w art. 249 § 5, sąd może z urzędu albo na wniosek oskarżonego lub prokuratora obecnego na posiedzeniu wyłączyć jego jawność ze względu na dobro postępowania.”;

3) w art. 117 § 1 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Obronę i pełnomocnika zawiadamia się o każdej czynności procesowej, w której udział bierze reprezentowana przez tego obrońcę lub tego pełnomocnika strona procesowa.”;

4) w art. 143 w § 1 pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) zaznajomienie podejrzanego z materiałami zebranymi w postępowaniu przygotowawczym oraz udostępnienie podejrzanemu i jego obrońcy akt sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania;”;

5) w art. 156:

a) w § 5 dodaje się zdanie siódme w brzmieniu:

„Na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy prokurator udostępnia akta w postaci elektronicznej.”;

b) § 5a otrzymuje brzmienie:

„§ 5a. W razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania podejrzanemu i jego obrońcy udostępnia się niezwłocznie akta sprawy w części zawierającej treść

dowodów dołączonych do wniosku oraz umożliwia się sporządzanie odpisów lub kopii tych akt, w tym za pomocą własnych urządzeń technicznych.”,

c) po § 5a dodaje się § 5aa w brzmieniu:

„§ 5aa. Podejrzany i jego obrońca, w przypadku o którym mowa w § 5a, może wystąpić z wnioskiem o udostępnienie całości akt sprawy i możliwości sporządzenia odpisów lub kopii tych akt, w tym za pomocą własnych urządzeń technicznych. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.”;

6) art. 159 otrzymuje brzmienie:

„Art. 159. Na odmowę udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym, w tym na postanowienie prokuratora o utrzymaniu w mocy zarządzenia prowadzącego postępowanie o odmowie udostępnienia akt oraz sporządzenia odpisów lub kopii przysługuje stronom oraz zatrzymanemu zażalenie; na zarządzenie prokuratora zażalenie przysługuje do sądu.”;

7) w art. 182 w § 3 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Nie dotyczy to osoby, o której mowa w art. 60 § 3 Kodeksu karnego.”;

8) art. 168a otrzymuje brzmienie

„Art. 168a. Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego.”;

9) uchyla się art. 168b;

10) art. 237a. otrzymuje brzmienie:

„Art. 237a. § 1. Jeżeli w wyniku kontroli uzyskano dowód popełnienia przestępstwa wymienionego w art. 237 § 3, popełnionego przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, prokurator w czasie trwania kontroli albo nie później niż w ciągu miesiąca od dnia jej zakończenia może wystąpić do sądu z wnioskiem o wyrażenie zgody na jego wykorzystanie w postępowaniu karnym. Sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wniosku w terminie 14 dni na posiedzeniu bez udziału stron.

§ 2. Do postanowienia wydanego na podstawie § 1 zdanie drugie przepisy art. 239 stosuje się odpowiednio.”;

11) w art. 238 w § 4 wyrazy „art. 237a” zastępuje się wyrazami „art. 237a § 1”;

12) art. 245 otrzymuje brzmienie:

„Art. 245. § 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z obrońcą, a także bezpośrednią z nim rozmowę. W wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.

§ 2. Dla umożliwienia zatrzymanemu korzystania z pomocy obrońcy ustanawia się obowiązek pełnienia przez adwokatów i radców prawnych dyżurów. W celu umożliwienia realizacji prawa określonego w § 1 zatrzymanemu udostępnia się listę obrońców pełniących dyżur. Koszty pomocy prawnej świadczonej przez obrońcę pełniącego dyżur, o której mowa w § 1, ponosi Skarb Państwa.

§ 3. Przepisy art. 261 stosuje się odpowiednio. Zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego, chyba że nie ukończył on 18 lat.

§ 4. Osoba zatrzymana ma prawo do jednorazowego porozumienia się z wskazaną przez siebie osobą, na zasadach określonych przez zatrzymującego. W wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może odmówić zatrzymanemu zezwolenia na kontakt z tą osobą.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia zatrzymanemu korzystania z pomocy obrońcy i możliwości jego wyboru, w tym organizacji dyżurów, o których mowa w § 2, mając na uwadze prawidłowy przebieg postępowania przygotowawczego i postępowania przyspieszonego oraz konieczność zapewnienia zatrzymanemu możliwości wyboru obrońcy.”;

13) w art. 246 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Zatrzymanemu oraz jego obrońcy udostępnia się akta postępowania przygotowawczego w zakresie dotyczącym podstaw zatrzymania.”;

14) w art. 249:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

§ 2 W postępowaniu przygotowawczym można stosować środki zapobiegawcze tylko względem osoby, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów i tylko w zakresie przedstawionych zarzutów.”,

b) w § 3 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„W przesłuchaniu ma prawo wziąć udział obrońca, chyba że oskarżony wyrazi zgodę na przeprowadzenie czynności bez udziału obrońcy, którego udział nie jest obowiązkowy, a nie utrudni to przeprowadzenia czynności.”;

15) w art. 250:

a) w § 1 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Każdy aresztowany ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania.”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek, o którym mowa w § 2, doręcza odpis wniosku podejrzanemu i jego obrońcy. Równocześnie prokurator poucza podejrzanego o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach oraz zarządza jednocześnie doprowadzenie go do sądu. Sąd może zarządzić doprowadzenie podejrzanego na posiedzenie w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania, a zarządza jego doprowadzenie na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy.”,

c) po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

„§ 3a. Składając wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania prokurator przesyła sądowi odpis wniosku w postaci elektronicznej. Na wniosek obrońcy sąd niezwłocznie przesyła wniosek na wskazany przez obrońcę adres poczty elektronicznej.”;

16) po art. 250 dodaje się art. 250a i art. 250b w brzmieniu:

„Art. 250a. Sąd, rozpoznając wniosek w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, dokonuje jego kontroli, również w zakresie prawidłowości i zasadności przyjętego przez prokuratora opisu czynu oraz zawartej we wniosku kwalifikacji prawnej, przy uwzględnieniu tylko dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy.

Art. 250b. § 1. Sąd rozpoznaje wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania niezwłocznie, nie później jednak niż przed upływem 24 godzin od jego złożenia.

§ 2. Udział prokuratora w posiedzeniu w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania jest obowiązkowy. Niestawiennictwo prokuratora uważa się za cofnięcie wniosku. W takim przypadku sąd pozostawia wniosek bez rozpoznania.

§ 3. Na żądanie oskarżonego, który nie ma obrońcy, wyznacza się do tej czynności obrońcę z urzędu. Zarządzenie może wydać także referendarz sądowy. Niestawiennictwo obrońcy zawiadomionego o terminie nie tamuje rozpoznania sprawy.

§ 4. Posiedzenie rozpoczyna się od odczytania przez prokuratora wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania oraz zwięzłego przedstawienia uzasadnienia tego wniosku, wraz ze wskazaniem powodów, dla których inne środki zapobiegawcze w ocenie prokuratora nie są wystarczające dla prawidłowego zabezpieczenia przebiegu postępowania. Prokurator przedstawia również uzasadnienie dla wskazanego we wniosku terminu stosowania tymczasowego aresztowania wraz z wykazem czynności, które planuje przeprowadzić w okresie stosowania tego środka.

§ 5. Przewodniczący, po odczytaniu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, poucza oskarżonego o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, po czym pyta go, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia i jakie.”;

17) w art. 252 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie stosowania tymczasowego aresztowania sąd rozpoznaje w składzie trzech sędziów.”;

18) w art. 257 uchyla się § 3;

19) w art. 258 § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Tymczasowe aresztowanie i pozostałe środki zapobiegawcze można stosować, jeżeli zachodzi:

- 1) realna obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości;
- 2) realna na danym etapie postępowania obawa, że oskarżony w zakresie przedstawionych mu zarzutów będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne.

§ 2. W razie skazania przez sąd pierwszej instancji na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą.”;

20) art. 258a otrzymuje brzmienie:

„Art. 258a. Jeżeli oskarżony uniemożliwia lub utrudnia wykonywanie zastosowanego wobec niego środka zapobiegawczego lub umyślnie naruszył obowiązek

lub zakaz związany ze stosowaniem takiego środka, sąd lub prokurator może zastosować środek zapobiegawczy gwarantujący skuteczną realizację celów jego stosowania.”;

21) w art. 259:

a) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.”,

b) po § 4 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Przepisów § 1–3 nie stosuje się w sprawach o przestępstwa określone w art. 157a, art. 200a § 2 lub art. 267 Kodeksu karnego.”;

22) w art. 261 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec osoby, która nie ukończyła 18 lat sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić jej przedstawiciela ustawowego lub osobę, pod której pieczęcią oskarżony pozostaje, chyba że zawiadomienie tych osób może prowadzić do naruszenia praw lub interesów oskarżonego lub jest niecelowe ze względu na jego dobro. Jeżeli zawiadomienie tych osób nie jest możliwe albo dopuszczalne z uwagi na okoliczności wskazane w zdaniu pierwszym, zawiadamia się inną osobę pełnoletnią, którą może wskazać oskarżony, albo innego członka rodziny, chyba że również nie jest to możliwe albo dopuszczalne z uwagi na okoliczności, o których mowa w zdaniu pierwszym. W takim wypadku zawiadamia się przedstawiciela organizacji społecznej lub instytucji zajmującej się ochroną praw i wolności osób, które nie ukończyły 18 lat.”;

23) w art. 263:

a) w § 1 wyrazy „3 miesiące” zastępuje się wyrazami „1 miesiąc”,

b) w § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie określonym w § 1, na wniosek prokuratora, sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, gdy zachodzi tego potrzeba, może przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy. Sąd przedłużając tymczasowe aresztowanie oznacza jego termin na okres nie dłuższy niż 3 miesiące.”,

c) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Prokurator, składając wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania, wskazuje szczegółowo czynności podjęte w czasie stosowania tego

środka, okoliczności uzasadniające jego dalsze stosowanie oraz czynności konieczne do przeprowadzenia w trakcie wnioskowanego czasu tymczasowego aresztowania.”,

d) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3 może dokonać sąd apelacyjny, w którego okręgu prowadzi się postępowanie na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek właściwego prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora prowadzącego lub nadzorującego śledztwo – jeżeli konieczność taka powstaje w związku z zawieszeniem postępowania karnego, czynnościami zmierzającymi do ustalenia lub potwierdzenia tożsamości oskarżonego, a także celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego.”,

e) po § 4b dodaje się § 4c w następującym brzmieniu:

„§ 4c. Sąd odmawia przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania w przypadku, w którym prokurator bez uzasadnionego powodu nie przeprowadził planowanych czynności procesowych na wcześniejszym etapie stosowania tego środka.”,

f) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Na postanowienie sądu apelacyjnego wydane na podstawie § 4 przysługuje zażalenie do sądu apelacyjnego.”;

24) w art. 266:

a) uchyla się § 1a,

b) uchyla się § 3;

25) w art. 374 po § 1a dodaje się § 1b w brzmieniu:

„§ 1b. Obecność osoby określonej w art. 60 § 3 Kodeksu karnego podczas czynności, o których mowa w art. 385 i art. 386, jest obowiązkowa.”;

26) w art. 540 w § 1 w pkt 2 w lit. c kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) skazany, do którego zastosowano przepis art. 60 § 3 lub 4 Kodeksu karnego lub art. 36 § 3 Kodeksu karnego skarbowego, nie potwierdził w postępowaniu karnym ujawnionych przez siebie informacji.”;

27) w art. 540a uchyla się pkt 1.

Art. 2. 1. Przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

2. Prokurator, który w postępowaniu niezakończonym przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, podjął na podstawie art. 237a ustawy zmienianej w art. 1 decyzję w przedmiocie wykorzystania dowodu w postępowaniu karnym, jest obowiązany w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wystąpić do sądu z wnioskiem o wyrażenie zgody na jego wykorzystanie w postępowaniu karnym w trybie art. 237a ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 3. Czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są skuteczne, jeżeli dokonano ich z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Art. 4. W razie wątpliwości, czy stosować prawo dotychczasowe, czy przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 5. Jeżeli na podstawie niniejszej ustawy nastąpiła zmiana składu sądu, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji orzeka sąd dotychczasowym składzie.

Art. 6. 1. W sprawach, w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy złożono wnioski o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania albo zastosowanie innego środka zapobiegawczego lub zabezpieczenia majątkowego, sąd, przed jego rozpoznaniem, może wyznaczyć termin na zmianę wniosku uwzględniającą zmiany dokonane niniejszą ustawą.

2. Jeżeli po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy brak jest podstaw prawnych do stosowania środka zapobiegawczego lub zabezpieczenia majątkowego, taki środek lub zabezpieczenie należy niezwłocznie uchylić lub zmienić.

Art. 7. Art. 263 § 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się do orzeczeń w przedmiocie tymczasowego aresztowania wydanych po wejściu w życie niniejszej ustawy.

Art. 8. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Celem projektowanej nowelizacji jest reforma instytucji tymczasowego aresztowania w Polsce. Obowiązujący stan prawny i wynikająca z niego praktyka sądowa wymagają pilnego dostosowania do standardów wyznaczanych przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej oraz wiążące akty prawa międzynarodowego, w tym Europejską Konwencję Praw Człowieka.

Stan prawny i ukształtowane na jego gruncie praktyki dotyczące tymczasowego aresztowania w Polsce są przedmiotem krytyki na poziomie instytucjonalnym w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – zob. m.in. wyrok ETPC z dnia 3.02.2009 r. w sprawie Kauczor przeciwko Polsce, skarga nr 45219/06, wyrok ETPC z dnia 6.02.2007 r. w sprawie Garycki przeciwko Polsce, skarga nr 14348/02 czy 10 wyroków skoncentrowanych wokół wyroku ETPC z dnia 18.10.2018 r. w sprawie Burża przeciwko Polsce, skarga nr 15333/16, zob. A. Klepczyński, K. Wiśniewska, w: P. Kładoczny, K. Wiśniewska (red.), Wyrok w Strasbourgu to nie koniec! Raport na temat wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Warszawa 2020, s. 27-30.

Mankamenty przepisów dotyczących tymczasowego aresztowania wskazywane są w ramach krajowego systemu ochrony praw obywatela, sprawowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich – zob. m.in. pismo RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 stycznia 2024 r. w przedmiocie problematyki związanej z praktyką stosowania oraz przedłużania tymczasowego aresztowania.

Omawiana instytucja prawna jest przedmiotem krytyki w licznych opracowaniach naukowych, raportach prezentujących dane statystyczne oraz ekspertyzach opublikowanych na przestrzeni ostatnich lat – zob. S. Tarapata, D. Zając, W. Górowski, M. Słomka, Tymczasowe aresztowanie w Polsce. Dlaczego jest źle? Jak powinno być? Analiza prawna na tle przepisów państw Europy, red. M. Małecki, Kraków 2023; Z. Ganczewska, P. Kładoczny, P. Kubaszewski, B. Wierczyński, O standardzie, który się nie przyjął (w Polsce). Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania w świetle przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, red. P. Kładoczny, Warszawa 2023; B. Pilitowski (oprac.), Aktualna praktyka stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce. Raport z badań empirycznych. Toruń 2019; A. Klepczyński, P. Kładoczny, K. Wiśniewska, Tymczasowe aresztowanie. (Nie)tymczasowy problem. Analiza aktualnej praktyki stosowania tymczasowego aresztowania. Warszawa, 2019; P. Karlik, B. Pilitowski, Stosowanie tymczasowego aresztowania. Analiza praktyczna, red. B. Pilitowski, Warszawa 2022; M. Gnusowski (oprac.), Ocena przepisów i standardów stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce przez adwokatów i aplikantów adwokackich,

Warszawa 2023; B. Pilitowski, A. Rekowska, Z. Branicka, J. Michalski, M. Hoffman, Stosowanie tymczasowego aresztowania w Polsce. Wyniki badań ilościowych i jakościowych, red. B. Pilitowski, Toruń 2024; Z. Ganczewska, W. Górowski, P. Kładoczny, P. Kubaszewski, M. Małecki, B. Wierziński, M. Słomka, S. Tarapata, D. Zając Tymczasowe aresztowanie. Standardy, które nie przyjęły się w Polsce. Dlaczego jest źle? Jak powinno być?, Kraków 2024. Tymczasowe aresztowanie jest najdotkliwszym spośród środków zapobiegawczych. Polega na objęciu przez państwo daleko idącej kontroli nad człowiekiem, zaś reżim jego wykonywania swoją dolegliwością wykracza nawet poza standardowe ramy warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Tymczasowe aresztowanie nie jest karą, jego stosowanie nie może być uznawane i traktowane jako odpłata za wyrządzone zło, lecz ma jedynie zabezpieczać prawidłowy tok sprawy karnej do wydania wyroku i ewentualnego rozpoczęcia wykonywania kary przez skazanego. Omawiany środek zapobiegawczy jest pozbawieniem człowieka wolności, czyli bardzo dotkliwą ingerencją w dobra osobiste obywatela (zob. T. Sroka. Prewencyjne pozbawienie wolności, Kraków 2022, s. 26 i n.). Środek ten stosowany jest wobec osoby w świetle prawa niewinnej – w tym wypadku ingerencja państwa w prawa i wolności człowieka musi ściśle wypełniać konstytucyjne zasady proporcjonalności, celowości i konieczności.

Tymczasowe aresztowanie jako instytucja prawna nie jest środkiem dla zapewnienia komfortu pracy policji i prokuratury, lecz sytuacją, w ramach której system prawny zakłada, iż na organach ścigania zaczynają ciążyć dodatkowe obowiązki, w szczególności konieczność prowadzenia czynności procesowych w sposób zaplanowany, celowy i szybki. Przetrzymanie obywatela w areszcie uzasadnione jest wyłącznie wtedy, gdy organy ścigania realizują w prawidłowy sposób swoje kompetencje. Szczególną rolę w procesie stosowania tymczasowego aresztowania spełnia niezależny sąd, który powinien weryfikować, czy zastosowanie i utrzymywanie izolacyjnego środka zapobiegawczego jest usprawiedliwione okolicznościami sprawy i sposobem prowadzenia czynności przez organy władzy. Powinien on także zbadać, czy zastosowanie tymczasowego aresztowania spełnia wynikający z Konstytucji test proporcjonalności. Zakłada on, że jednostka może być ograniczona w swych prawach lub wolnościach jedynie wówczas, gdy jest to konieczne, celowe (celem tym jest zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania) oraz proporcjonalne.

Proponowana nowelizacja stanowi pierwszy i niezbędny krok w kierunku dostosowania instytucji tymczasowego aresztowania do podstawowych wymogów ukształtowanych przez współczesne standardy europejskie. Kompleksowa reforma przepisów dotyczących szeroko

rozumianej polityki penalnej państwa powinna zmierzać do wydobycia wymiaru sprawiedliwości ze społecznej, organizacyjnej oraz prawnej zapaści, wywołanej latami zaniedbań, ignorowania głosów środowisk eksperckich i traktowania tego obszaru kompetencji państwa jedynie jako narzędzia do budowania politycznego poparcia. Konieczna jest kompleksowa reforma systemu prawa karnego (procesowego, materialnego i wykonawczego), pozwalająca na wyposażenie wymiaru sprawiedliwości w doskonalsze narzędzia zabezpieczenia toku postępowania karnego, sprzyjająca zarazem powstawaniu wartościowych wzorców postępowania, co jest jednym z celów proponowanych regulacji.

Nowelizacja przyniesie znaczące korzyści społeczne i finansowe, przyczyniając się do poprawy funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, ochrony praw człowieka oraz wzmocnienia zaufania do instytucji państwowych.

Długość stosowania tymczasowego aresztu oraz brak efektywnego nadzoru sądowego nad jego zasadnością prowadzą do sytuacji, w której osoby oczekujące na wyrok często spędzają w areszcie czas znacznie dłuższy niż sama kara orzeczona po wyroku. Tak długotrwałe stosowanie aresztów godzi w konstytucyjne zasady proporcjonalności i konieczności. Dotychczasowa praktyka wskazuje, że aresztowanie bywa stosowane automatycznie, co często skutkuje zbędnym obciążeniem zarówno dla aresztowanych, jak i systemu sądownictwa. Brak efektywnej kontroli sądowej nad zasadnością przedłużania aresztu narusza również standardy Konstytucji RP, a szczególnie prawo do obrony, proporcjonalności w stosowaniu środków przymusu oraz zasady państwa prawa.

W projekcie uregulowano również zmiany w zakresie dopuszczalności dowodów („owoce zatrutego drzewa”). Obowiązujące przepisy dopuszczają wykorzystanie w procesie karnym dowodów uzyskanych z naruszeniem prawa, w tym za pomocą czynu zabronionego, a także umożliwiają prokuratorowi samodzielne (bez kontroli sądowej) podejmowanie decyzji o wykorzystaniu materiałów uzyskanych w toku kontroli operacyjnej poza zakresem zarządzenia. Zmiany dotyczą:

- 1) Przywrócenia bezwzględnego zakazu przeprowadzania i wykorzystywania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego. Obecny przepis dopuszcza takie dowody z wyjątkiem jedynie skrajnych przypadków (zabójstwo, umyślne spowodowanie uszczerbku na zdrowiu, pozbawienie wolności). Po nowelizacji zakaz będzie miał charakter absolutny.
- 2) Likwidacji przepisu pozwalającego prokuratorowi samodzielnie decydować o wykorzystaniu dowodów uzyskanych „przy okazji” kontroli operacyjnej zarówno dotyczących innego przestępstwa, jak i innej osoby niż objęta zarządzeniem kontroli.

3) Wprowadzenia wymogu sądowej kontroli wykorzystania dowodów uzyskanych w ramach kontroli procesowej, wykraczających poza zakres zarządzenia. Prokurator będzie mógł wystąpić do sądu z wnioskiem o zgodę w trakcie kontroli albo w ciągu miesiąca od jej zakończenia. Sąd orzeka w terminie 14 dni, na posiedzeniu bez udziału stron. Istotne jest też zawężenie katalogu: nowy art. 237a dotyczy wyłącznie przestępstw z katalogu art. 237 § 3 popełnionych przez osobę kontrolowaną, podczas gdy obecne brzmienie obejmuje również przestępstwa popełnione przez inne osoby.

Nowelizacja przyniesie znaczące korzyści społeczne i finansowe, przyczyniając się do poprawy funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, ochrony praw człowieka oraz wzmocnienia zaufania do instytucji państwowych. Szczegółowe skutki proponowanych zmian i różnice pomiędzy dotychczasowym a nowym stanem prawnym opisano w Deklarowanych skutkach regulacji.

Wejście w życie ustawy związane jest koniecznością wydania przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenia na podstawie art. 245 § 5 Kodeksu postępowania karnego, w którym ma określić sposób zapewnienia zatrzymanemu korzystania z pomocy obrońcy i możliwości jego wyboru, w tym organizacji dyżurów adwokatów i radców prawnych. Podstawowe założenia treści rozporządzenia:

- określenie sądów przy jakich organizowane są dyżury adwokatów i radców prawnych, prezes sądu będzie odpowiedzialny za organizację i koordynację systemu dyżurów obrońców z urzędu na obszarze właściwości sądu,
- dyżury obrońców z urzędu będą pełnione w sposób ciągły, obejmujący 24 godziny na dobę, przez cały tydzień, w tym dni wolne od pracy według harmonogramu dyżurów ustalanego przez prezesa sądu w porozumieniu z okręgowymi radami adwokackimi i radami okręgowych izb radców prawnych,
- liczba dyżurujących obrońców będzie dostosowana do potrzeb danego obszaru, uwzględniając statystyki zatrzymań i dostępność adwokatów oraz radców prawnych; dyżury będą pełnione w sposób rotacyjny, aby równomiernie rozłożyć obciążenia między prawnikami i zapewnić ich dostępność,
- listy adwokatów i radców prawnych pełniących dyżury będą zawierać: imię i nazwisko obrońcy, numer wpisu na listę adwokatów lub radców prawnych, dane kontaktowe

- umożliwiający natychmiastowy kontakt (numer telefonu komórkowego), informację o znajomości języków obcych, w celu zapewnienia pomocy cudzoziemcom,
- sposób udostępniania zatrzymanym list adwokatów i radców prawnych pełniących dyżury, w tym terminów dyżurów, określonych datami i godzinami,
 - obowiązki organów ścigania wobec zatrzymanego: niezwłoczne poinformowanie zatrzymanego o jego prawach, w tym o prawie do korzystania z pomocy obrońcy, udostępnienie aktualnej listy dyżurujących obrońców z urzędu z danego obszaru właściwości, zapewnienie możliwości skontaktowania się z wybranym obrońcą, w sposób umożliwiający zachowanie poufności rozmowy, umożliwienie kontaktu zatrzymanego z obrońcą, zapewnienie warunków poufności podczas rozmowy zatrzymanego z obrońcą,
 - wejście w życie rozporządzenie z dniem wejścia w życie ustawy zawierającej upoważnienie do wydania rozporządzenia.

Zawarte w projekcie regulacje nie będą miały wpływu na mikro, małych i średnich przedsiębiorców, zgodnie z ustawą z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

Przedkładany projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedłożenia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt nie podlega procedurze notyfikacji.

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR) projekt ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

Projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Pan poseł Paweł Śliz

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

a) Zidentyfikowany problem i jego skala:

Projekt dotyczy reformy instytucji tymczasowego aresztowania w Polsce. Obowiązujący stan prawny i ukształtowana na jego gruncie praktyka sądowa wymagają pilnego dostosowania do standardów wyznaczanych przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej oraz wiążące akty prawa międzynarodowego, w tym Europejską Konwencję Praw Człowieka (EKPCz).

Patologie dotychczasowej praktyki obejmują w szczególności: automatyczne stosowanie tymczasowego aresztowania bez rzeczywistej oceny konieczności i proporcjonalności, brak efektywnej kontroli sądowej nad zasadnością przedłużania aresztu, przetrzymywanie podejrzanych w areszcie dłużej niż wynosi orzeczona następnie kara, oraz ograniczony dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt sprawy przy wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania.

W projekcie zawarto również przepisy w zakresie dopuszczalności dowodów („owoce zatrutego drzewa”). Obowiązujące przepisy dopuszczają wykorzystanie w procesie karnym dowodów uzyskanych z naruszeniem prawa, w tym za pomocą czynu zabronionego, a także umożliwiają prokuratorowi samodzielne (bez kontroli sądowej) podejmowanie decyzji o wykorzystaniu materiałów uzyskanych w toku kontroli operacyjnej poza zakresem zarządzenia

b) Opis proponowanych rozwiązań:

1) Prawo do obrońcy przy zatrzymaniu - wprowadzenie systemu dyżurów adwokatów i radców prawnych zapewniającego zatrzymanemu niezwłoczny dostęp do obrońcy z urzędu, finansowanego przez Skarb Państwa; tryb organizacji dyżurów określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

2) Jawność posiedzeń - posiedzenia w przedmiocie zastosowania i przedłużenia tymczasowego aresztowania stają się jawne, z możliwością wyłączenia jawności ze względu na dobro postępowania.

3) Dostęp do akt sprawy – niezwłoczne udostępnienie podejrzanemu i jego obrońcy akt w części obejmującej dowody dołączone do wniosku aresztowego (lub do całości akt po złożonym wniosku), w tym możliwość sporządzania kopii i dostępu do akt elektronicznie; udostępnienie akt co do podstaw zatrzymania.

4) Skrócenie maksymalnego czasu tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym - skrócenie pierwszego okresu stosowania tymczasowego aresztowania z 3 miesięcy do 1 miesiąca; łączny czas aresztowania w postępowaniu przygotowawczym nie może przekroczyć 12 miesięcy.

5) Obowiązek planowania czynności przez prokuratora - przy wniosku o przedłużenie aresztu prokurator musi wskazać szczegółowo przeprowadzone i planowane czynności; sąd odmawia przedłużenia, gdy prokurator bez uzasadnionej przyczyny nie przeprowadził zaplanowanych czynności procesowych.

6) Obowiązkowy udział prokuratora w posiedzeniu - niestawiennictwo prokuratora jest równoznaczne z cofnięciem wniosku.

7) Kontrola sądowa wniosku -sąd weryfikuje zasadność i prawidłowość opisu czynu oraz kwalifikacji prawnej we wniosku, wyłącznie w oparciu o dowody ujawnione podejrzanemu i jego obrońcy.

8) Termin rozpoznania wniosku - sąd rozpoznaje wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania niezwłocznie, nie później niż w ciągu 24 godzin od jego złożenia.

9) Reformacja przesłanek tymczasowego aresztowania - wprowadzenie wymogu realności obawy ucieczki lub matactwa, podwyższenie progu zagrożenia karą jako podstawy aresztu (do 3 lat kary orzeczonej przez sąd I instancji); usunięcie możliwości stosowania aresztu wobec przestępstw zagrożonych karą do 2 lat pozbawienia wolności.

10) Zakaz aresztu małoletnich bez powiadamiania opiekunów - obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia przedstawiciela ustawowego lub osoby sprawującej pieczę nad nieletnim.

11) Zażalenie na zarządzenia ograniczające kontakt z obrońcą - prawo zaskarżenia zarządzenia ograniczającego kontakt z obrońcą; sąd rozpoznaje zażalenie w terminie 3 dni.

12) Skład trzyosobowy przy rozpoznaniu zażalenia - zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania rozpoznaje sąd w składzie trzech sędziów.

13) Przywrócenie bezwzględnie zakazu przeprowadzania i wykorzystywania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego. Obecny przepis dopuszcza takie dowody z wyjątkiem jedynie skrajnych przypadków (zabójstwo, umyślne spowodowanie uszczerbku na zdrowiu, pozbawienie wolności). Po nowelizacji zakaz będzie miał charakter absolutny.

14) Likwidacja przepisu pozwalającego prokuratorowi samodzielnie decydować o wykorzystaniu dowodów uzyskanych „przy okazji” kontroli operacyjnej zarówno dotyczących innego przestępstwa, jak i innej osoby niż objęta zarządzeniem kontroli.

15) Wprowadzenie wymogu sądowej kontroli wykorzystania dowodów uzyskanych w ramach kontroli procesowej, wykraczających poza zakres zarządzenia. Prokurator będzie mógł wystąpić do sądu z wnioskiem o zgodę w trakcie kontroli albo w ciągu miesiąca od jej zakończenia. Sąd orzeka w terminie 14 dni, na posiedzeniu bez udziału stron. Istotne jest też zawężenie katalogu: nowy art. 237a dotyczy wyłącznie przestępstw z katalogu art. 237 § 3 popełnionych przez osobę kontrolowaną, podczas gdy obecne brzmienie obejmuje również przestępstwa popełnione przez inne osoby.

Projekt wprowadza nową zmianę w art. 259 KPK (ograniczenia podmiotowe oraz przedmiotowe w stosowaniu tymczasowego aresztowania - ujemne przesłanki w stosowaniu tymczasowego aresztowania). Dodawany nowy przepis wskazuje, że do przestępstw z art. 157a KK (Uszczerbek na zdrowiu dziecka poczętego), art. 200a § 2 KK (Elektroniczna korupcja seksualna małoletniego) oraz art. 267 KK (Bezprawne uzyskanie informacji) nie stosuje się odstępienia i wyłączenia w zakresie stosowania tymczasowego aresztowania.

c) Skutki braku zmiany stanu obecnego:

W zakresie tymczasowego aresztowania: brak nowelizacji skutkowałby dalszą ekspozycją Państwa Polskiego na stwierdzenia naruszenia EKPCz przez ETPCz, koniecznością wypłaty zasądzonych odszkodowań, utrzymywaniem stanu, w którym tymczasowe aresztowanie bywa stosowane jako de facto kara wobec osoby formalnie niewinnej, pogłębianiem nieufności obywateli do wymiaru sprawiedliwości, przeciążeniem aresztów śledczych oraz naruszeniem konstytucyjnych zasad proporcjonalności, konieczności i celowości ingerencji państwa w wolność jednostki.

W zakresie dopuszczalności dowodów: utrzymanie obecnego stanu prawnego oznaczałoby dalsze obowiązywanie przepisów pozwalających na wykorzystywanie w postępowaniu karnym dowodów uzyskanych w sposób nielegalny, w tym za pomocą przestępstwa, bez kontroli sądowej. Podważałoby to zaufanie obywateli do praworządności państwa, naruszało konstytucyjne prawa do prywatności i rzetelnego procesu oraz utrzymywało uprzywilejowaną pozycję prokuratora kosztem praw jednostki.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

➤ **Nie**

Cel, który ma być osiągnięty za pomocą przedmiotowego projektu ustawy nie może być zrealizowany za pomocą innych środków niż zaproponowane w projekcie.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3-5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

W stanie dotychczasowym: tymczasowe aresztowanie w postępowaniu przygotowawczym może trwać do 3 miesięcy, a na wniosek prokuratora może być przedłużane bez szczegółowego sprawozdania z podjętych czynności. Posiedzenia są niejawne. Grożąca surowa kara (powyżej 8 lat pozbawienia wolności) stanowi samoistną przesłankę aresztowania. Próg zagrożenia karą poniżej którego areszt jest niedopuszczalny wynosi 1 rok. Zatrzymany nie ma zagwarantowanego dostępu do obrońcy dyżurującego. Zażalenia na postanowienia rozpoznaje skład jednego sędziego.

Przepisy dopuszczają do oceny dowody uzyskane z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego. Przepisy przyznają prokuratorowi wyłączną kompetencję do decydowania o wykorzystaniu materiałów z kontroli operacyjnej. Art. 237a k.p.k. analogicznie powierza prokuratorowi decyzję o wykorzystaniu dowodów z kontroli procesowej uzyskanych poza zakresem zarządzenia - bez udziału sądu.

W stanie projektowanym: maksymalny okres pierwszego tymczasowego aresztowania wynosi 1 miesiąc. Prokurator musi szczegółowo wykazywać czynności podjęte i planowane. Posiedzenia są jawne, z możliwością wyłączenia jawności. Samoistną przesłankę surowej kary zastępuje się wymogiem skazania na nie mniej niż 3 lata. Próg zagrozenia podniesiono do 2 lat. Wprowadza się obligatoryjne dyżury obrońców. Zażalenia rozpoznaje skład trzech sędziów. Sąd odmawia przedłużenia aresztu w razie beczynności prokuratora.

Projekt ustanawia bezwzględny zakaz przeprowadzania i wykorzystywania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego. Prokurator traci kompetencję do jednostronnej legalizacji materiałów z kontroli operacyjnej. Art. 237a k.p.k. wprowadza wymóg uzyskania zgody sądu na wykorzystanie dowodu z kontroli procesowej wykraczającego poza zarządzenie, ograniczonego do przestępstw z katalogu art. 237 § 3 i wyłącznie wobec osoby kontrolowanej.

Projektowane rozwiązania realizują konstytucyjne zasady:

- prawa do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji RP) - przez system dyżurów obrońców i gwarantowany dostęp do akt;
- prawa do wolności osobistej (art. 41 Konstytucji RP) - przez skrócenie dopuszczalnych terminów aresztu;
- prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP) - przez jawność posiedzeń;
- demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) i praworządności (art. 7 Konstytucji RP) - przez zakaz wykorzystywania dowodów uzyskanych w sposób nielegalny;
- prawa do prywatności (art. 47 Konstytucji RP) i ochrony tajemnicy komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP) - przez eliminację możliwości dowolnego wykorzystywania materiałów z kontroli operacyjnej.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia. Termin ten jest uzasadniony koniecznością wydania przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenia regulującego organizację systemu dyżurów obrońców (art. 245 § 5 k.p.k.) oraz koniecznością przygotowania organów ścigania i sądów do nowych wymogów proceduralnych.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

a) Podmioty, na które oddziałuje projekt:

Projekt oddziałuje na osoby tymczasowo aresztowane, zatrzymanych, rodziny osób aresztowanych, sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i organizacje

pozarządowe. W zakresie zmian dotyczących dopuszczalności dowodów, projekt dotyczy na wszystkich uczestników postępowania karnego.

b) Liczebność podmiotów:

Według danych GUS (za rok 2024 r.) liczba osób tymczasowo aresztowanych wyniosła 7585.

c) Wpływ projektu na wskazane podmioty:

Projekt przynosi istotne korzyści społeczne:

- wzmocnienie godności ludzkiej i domniemania niewinności - aresztowany ma prawo być traktowany jako osoba niewinna do wydania wyroku;
- ograniczenie wtórnej wiktyimizacji – skrócenie nieuzasadnionych aresztów zapobiega utracie pracy, rozpadowi rodziny i stygmatyzacji społecznej aresztowanych, wobec których postępowanie zostanie ostatecznie umorzone lub zakończone uniewinnieniem;
- wzrost zaufania do wymiaru sprawiedliwości jawność posiedzeń i realny dostęp do obrońcy wzmacniają poczucie sprawiedliwości;
- wzmocnienie praworządności - przywrócenie zakazu wykorzystywania dowodów nielegalnych oraz poddanie kontroli sądowej decyzji o legalizacji materiałów z kontroli eliminuje praktyki podważające zaufanie obywateli do państwa prawa;
- ochrona praw jednostki - obywatel zyskuje gwarancję, że organy ścigania nie będą mogły wykorzystywać przeciwko niemu dowodów uzyskanych w sposób sprzeczny z prawem, w tym za pomocą przestępstwa.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Podmioty, na które wpływa projekt:

Projekt nie zawiera przepisów bezpośrednio regulujących działalność gospodarczą. Pośredni wpływ na gospodarkę może wystąpić w odniesieniu do:

- rynku usług prawnych (adwokatów i radców prawnych) - przez nowe obowiązki dyżurów i rozszerzone uprawnienia procesowe;
- rynku pracy - przez ograniczenie nadużyć tymczasowego aresztowania, które powoduje utratę pracy przez podejrzanych i niekiedy właścicieli/pracowników przedsiębiorstw;
- zmniejszenie wydatków na utrzymanie osób tymczasowo aresztowanych - ograniczenie liczby i czasu trwania aresztów przełoży się na obniżenie kosztów funkcjonowania aresztów śledczych;
- ograniczenie kosztów odszkodowań za niesłuszne pozbawienie wolności - skrócenie okresów aresztowania i wzmocnienie kontroli sądowej zmniejszą ryzyko niesłusznego aresztowania i związanych z tym roszczeń wobec Skarbu Państwa;
- zmniejszenie kosztów wypłacanych tytułem słusznych odszkodowań i zadośćuczynień z tytułu wyroków ETPCz - dostosowanie praktyki do standardów europejskich ograniczy liczbę przegrywanych spraw przed Trybunałem.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Wydatki związane z wdrożeniem ustawy (w szczególności koszty dyżurów obrońców z urzędu) będą finansowane z budżetu państwa, z części budżetowej pozostającej w dyspozycji Ministra Sprawiedliwości.

Nowe wydatki związane z wdrożeniem przepisów - finansowanie systemu dyżurów obrońców z urzędu (koszty wynagrodzenia adwokatów i radców prawnych pełniących dyżury,). Koszty te obciążą Skarb Państwa. Dokładne oszacowanie kosztów dyżurów wymaga uwzględnienia statystyk zatrzymań i stawek wynagrodzeń. Szczegółowe ustalenia zostaną określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości.

Jednocześnie dojdzie do zmniejszenia kosztów utrzymania osób tymczasowo aresztowanych (z uwagi na zmniejszenie liczby osób tymczasowo aresztowanych), zmniejszenie liczby i wysokości odszkodowań za niesłuszne aresztowanie, ograniczenie słusznych odszkodowań i zadośćuczynień wypłacanych w wyniku wyroków ETPCz.

Projekt nie będzie miał bezpośredniego wpływu na budżety jednostek samorządu terytorialnego.

W długim okresie wdrożenie przepisów powinno być korzystny dla sektora finansów publicznych. Generowane oszczędności (zmniejszenie wydatków na areszt, zmniejszenie liczby odszkodowań) powinny przewyższyć koszty wdrożenia systemu dyżurów obrońców.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki związane z wdrożeniem ustawy (w szczególności koszty dyżurów obrońców z urzędu) będą finansowane z budżetu państwa, z części budżetowej pozostającej w dyspozycji Ministra Sprawiedliwości.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

➤ **Nie**

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

Projekt nie zawiera przepisów określających zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej.

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r.

o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

Warszawa, 3 czerwca 2026 r.

BEOS-WPEiM-1199/26

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SP5-11.020.158.9.2026
Data wpływu 08.06.26r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej
poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania
karnego (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Paweł Śliz)**

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹ (dalej: k.p.k.; art. 1 projektu). Nowelizacja dotyczy przede wszystkim regulacji określających tymczasowe aresztowanie.

Proponowana ustawa zakłada w szczególności:

a) wprowadzenie możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prokuratora dotyczące: 1) zastrzeżenia w postępowaniu przygotowawczym obecności prokuratora (lub osoby upoważnionej) w trakcie porozumiewania się tymczasowo aresztowanego ze swym obrońcą; 2) zastrzeżenia kontroli korespondencji tymczasowo aresztowanego z obrońcą (dodawany § 5 w art. 73 k.p.k.);

b) wprowadzenie jawności posiedzenia sądu dotyczącego przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania oraz rozpoznania zażalenia na zastosowanie lub przedłużenie tego środka zapobiegawczego. Projekt przewiduje jednocześnie, że sąd (z urzędu albo na wniosek oskarżonego lub obecnego na posiedzeniu prokuratora) może wyłączyć jawność posiedzenia ze względu na dobro postępowania (zmieniany § 2 w art. 95b k.p.k.);

c) wprowadzenie obowiązku zawiadomienia obrońcy i pełnomocnika o każdej czynności procesowej, w której udział bierze reprezentowana przez niego strona procesowa (zmieniany § 1 w art. 117 k.p.k.);

d) wprowadzenie obowiązku spisania protokołu w zakresie udostępnienia podejrzanemu i jego obrońcy akt sprawy w części zawierającej treść dowodów

¹ Dz. U. z 2026 r. poz. 490, ze zm.

dołączonych do wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania (zmieniany pkt 8 w art. 143 § 1 k.p.k.);

e) wprowadzenie w toku postępowania przygotowawczego obowiązku udostępnienia akt w postaci elektronicznej, na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy (zmieniany § 5 w art. 156 k.p.k.);

f) wyeliminowanie możliwości korzystania w postępowaniu karnym z tzw. owoców zatrutego drzewa. Zgodnie proponowaną ustawą niedopuszczalne ma być przeprowadzanie i wykorzystanie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny² (dalej: k.k.; zmieniany art. 168a k.p.k.). Uchylony ma zostać art. 168b k.p.k.³. Ponadto nowelizacja określa, że wykorzystanie w postępowaniu karnym w określonych sytuacjach dowodów popełnienia przestępstwa, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, będzie wymagało uzyskania zgody sądu (zmieniany art. 237a k.p.k.).

g) ograniczenie kategorii osób, którym przysługuje prawo do odmowy składania zeznań. Nowelizacja przewiduje, że prawo to nie będzie przysługiwało osobie, o której mowa w art. 60 § 3 k.k., czyli tzw. małemu świadkowi koronnemu (zmieniany § 3 w art. 182 k.p.k.);

h) zmiany dotyczące możliwości kontaktu z osobą zatrzymaną. Nowelizacja zakłada, że zatrzymanemu (na jego żądanie) należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z obrońcą, a także bezpośrednią z nim rozmowę. W wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny. Proponowany akt określa obowiązek pełnienia przez adwokatów i radców prawnych dyżurów dla umożliwienia zatrzymanemu korzystania z pomocy obrońcy. Projekt przewiduje, że zatrzymanemu zostanie udostępniona lista obrońców pełniących dyżur, a koszty pomocy prawnej w zakresie wymienionego obowiązku będzie ponosił Skarb Państwa. W przypadku zatrzymania osoby, która nie ukończyła 18 lat nowelizacja wprowadza obowiązek zawiadomienia o tej czynności podmiotów, o których mowa w art 261 k.p.k. (m.in. osoby najbliższej). Ponadto zatrzymany będzie miał prawo do jednorazowego porozumienia się ze wskazaną przez nią osobą, na zasadach określonych przez zatrzymującego. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący będzie mógł odmówić możliwości skorzystania z tego prawa przez zatrzymanego (zmieniany art. 245 k.p.k.);

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383, ze zm.).

³ Przepis ten stanowi: „Jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzanej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objętą zarządzeniem kontroli operacyjnej, prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym”.

i) możliwość stosowania środków zapobiegawczych w postępowaniu przygotowawczym tylko wobec osoby, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów, i tylko w zakresie przedstawionych zarzutów (zmieniany § 2 w art. 249 k.p.k.);

j) wprowadzenie prawa do udziału obrońcy w przesłuchaniu poprzedzającym zastosowanie środka zapobiegawczego, z wyjątkiem sytuacji, gdy oskarżony wyrazi zgodę na przeprowadzenie czynności bez udziału obrońcy (którego udział nie jest obowiązkowy), a nie utrudni to przeprowadzenia czynności (zmieniany § 3 w art. 249 k.p.k.);

k) w zakresie rozpoznania przez sąd wniosku w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, obowiązku kontroli tego wniosku również w odniesieniu do prawidłowości i zasadności przyjętego przez prokuratora opisu czynu oraz zawartej we wniosku kwalifikacji prawnej, przy uwzględnieniu tylko dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy (dodawany art. 250a k.p.k.);

l) wprowadzenie obowiązku niezwłocznego rozpoznania przez sąd wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, nie później jednak niż przed upływem 24 godzin od jego złożenia. Nowelizacja przewiduje także obowiązkowy udział prokuratora w posiedzeniu w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania – niestawiennictwo prokuratora będzie uważane za cofnięcie wniosku (dodawany art. 250b k.p.k.);

m) obowiązek rozpoznania przez sąd w składzie trzech sędziów zażalenia na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania (dodawany § 1a w art. 252 k.p.k.);

n) uchylenie regulacji przyznającej prokuratorowi prawo wyrażenia sprzeciwu wobec postanowienia, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k. (w zakresie tzw. tymczasowego aresztowania warunkowego, którego zmiana jest uzależniona od złożenia poręczenia majątkowego), w części dotyczącej zmiany środka zapobiegawczego (uchylany § 3 w art. 257 k.p.k.);

o) modyfikację przesłanek tymczasowego aresztowania i pozostałych środków zapobiegawczych. Zgodnie z nowelizacją środki zapobiegawcze będzie można stosować, jeśli zachodzi: 1) realna obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości; 2) realna na danym etapie postępowania obawa, że oskarżony w zakresie przedstawionych mu zarzutów będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne. Projekt określa również, że w razie skazania przez sąd pierwszej instancji na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą (zmieniany art. 258 k.p.k.);

p) wprowadzenie fakultatywności stosowania środków zapobiegawczych, jeśli oskarżony uniemożliwia lub utrudnia ich wykonywanie lub umyślnie narusza obowiązek lub zakaz związany ze stosowaniem takich środków (zmieniany art. 258a k.p.k.);

r) modyfikację negatywnych przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania, poprzez określenie, że wskazanego środka zapobiegawczego nie będzie można stosować, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat (zmieniany § 3 w art. 259 k.p.k.);

s) wprowadzenie szczegółowych zasad dotyczących zawiadomienia w sprawie tymczasowego aresztowania osoby, która nie ukończyła 18 lat. Projekt zakłada, że w takim przypadku sąd będzie obowiązany bezzwłocznie zawiadomić przedstawiciela ustawowego tymczasowo aresztowanego lub osobę, pod której pieczę oskarżony pozostaje, chyba że zawiadomienie tych osób może prowadzić do naruszenia praw lub interesów oskarżonego lub jest niecelowe ze względu na jego dobro. Jeżeli zawiadomienie tych osób nie będzie możliwe albo dopuszczalne, należy zawiadomić inną osobę pełnoletnią, którą może wskazać oskarżony, albo innego członka rodziny, chyba że również nie jest to możliwe albo dopuszczalne z uwagi na okoliczności, o których mowa w zdaniu pierwszym. W takim wypadku należy zawiadomić przedstawiciela organizacji społecznej lub instytucji zajmującej się ochroną praw i wolności osób, które nie ukończyły 18 lat (dodawany § 1a w art. 261 k.p.k.);

t) modyfikację zasad określających czas trwania tymczasowego aresztowania, w tym przesłanek jego przedłużenia. Projekt przewiduje m.in., że w postępowaniu przygotowawczym sąd, stosując tymczasowe aresztowanie, oznaczy jego termin na okres nie dłuższy niż 1 miesiąc. W przypadku przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania (który łącznie nie będzie mógł przekroczyć 12 miesięcy) ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd oznaczy jego termin na okres nie dłuższy niż 3 miesiące (zmieniany art. 263 k.p.k.);

u) modyfikację zasad dotyczących poręczenia majątkowego. Projekt m.in. uchyla obowiązujące ograniczenie dotyczące pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego, zgodnie z którym przedmiot ten nie może pochodzić z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel (zmieniany art. 266 k.p.k.).

Nowelizacja zawiera przepisy przejściowe i końcowe (art. 2-8 projektu). Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Ze względu na przedmiot projektu ustawy należy przywołać następujące akty prawa Unii Europejskiej:

a) art. 47 i art. 48 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (dalej: KPPUE, Karta);

b) art. 82 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE);

c) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności

i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności⁴ (dalej: dyrektywa 2013/48/UE);

d) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym⁵ (dalej: dyrektywa (UE) 2016/800).

2.1. W art. 47 KPPUE uregulowano prawo do sądu i sprawiedliwego procesu. Elementem tego prawa jest określona w wymienionym przepisie możliwość uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela.

W art. 48 KPPUE określono w szczególności prawo do obrony. Zgodnie z ust. 2 wymienionego przepisu każdemu oskarżonemu gwarantuje się poszanowanie prawa do obrony.

Zgodnie z art. 51 KPPUE postanowienia Karty mają zastosowanie do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii. Karta ta nie rozszerza zakresu zastosowania prawa UE poza jej kompetencje, nie ustanawia nowych kompetencji ani zadań Unii, ani też nie zmienia kompetencji i zadań określonych w traktatach.

2.2. Zgodnie z art. 82 ust. 2 TfUE w zakresie niezbędnym dla ułatwienia wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych, jak również współpracy policyjnej i wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym, Parlament Europejski i Rada, stanowiąc w drodze dyrektyw zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, mogą ustanawiać normy minimalne. Normy takie uwzględniają różnice między tradycjami i systemami prawnymi państw członkowskich. Dotyczą one: a) wzajemnego dopuszczania dowodów między państwami członkowskimi; b) praw jednostek w postępowaniu karnym; c) praw ofiar przestępstw; d) innych szczególnych aspektów postępowania karnego, określonych uprzednio przez Radę w drodze decyzji; przyjmując taką decyzję, Rada stanowi jednomyślnie po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego. Przyjęcie minimalnych norm nie stanowi przeszkody dla państw członkowskich w utrzymaniu lub ustanowieniu wyższego poziomu ochrony osób. W tym kontekście należy odnotować, że art. 82 ust. 2 lit. a TfUE umożliwiający ustanowienie przez Parlament Europejski i Radę norm minimalnych dotyczących wzajemnego dopuszczania dowodów między państwami członkowskimi nie został dotychczas wykorzystany jako podstawa prawna przyjęcia dyrektyw w tym obszarze.

2.3. Zgodnie z art. 1 dyrektywy 2013/48/UE określa ona normy minimalne dotyczące praw podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym

⁴ Dz. Urz. UE L 294 z 6.11.2013, s. 1; ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/48/oj>.

⁵ Dz. Urz. UE L 132 z 21.5.2016, s. 1; ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/800/oj>.

oraz osób objętych postępowaniem na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW⁶ w zakresie dostępu do adwokata, do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności.

2.3.1. Na podstawie art. 2 dyrektywy 2013/48/UE akt ten jest stosowany wobec podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym od chwili poinformowania ich przez właściwe organy państwa członkowskiego, za pomocą oficjalnego powiadomienia lub w inny sposób, o tym, że są podejrzani lub oskarżeni o popełnienie przestępstwa, niezależnie od tego, czy zostali pozbawieni wolności. Ma on zastosowanie do czasu zakończenia postępowania, przez co rozumie się ostateczne rozstrzygnięcie kwestii, czy podejrzany lub oskarżony popełnił przestępstwo, w tym w stosownych przypadkach wydanie wyroku skazującego i rozpatrzenie wszelkich środków odwoławczych. Ponadto znajduje on zastosowanie także do osób – innych niż podejrzani lub oskarżeni – które w toku przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania stają się podejrzanymi lub oskarżonymi.

2.3.2. W art. 3 dyrektywy 2013/48/UE określono prawo dostępu do adwokata w postępowaniu karnym. Zgodnie z tym przepisem państwa członkowskie powinny zapewnić, aby podejrzani i oskarżeni mieli prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony (ust. 1).

Podejrzani lub oskarżeni mają prawo dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki. W każdym wypadku podejrzani lub oskarżeni mają dostęp do adwokata począwszy od najwcześniejszego z określonych w przepisie terminów. Wskazano w szczególności na konieczność zapewnienia dostępu do adwokata: przed przesłuchaniem podejrzanych lub oskarżonych przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy; niezwłocznie po pozbawieniu ich wolności (ust. 2 lit. a oraz lit. c).

Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym ich adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy (ust. 3 lit. a). Państwa członkowskie powinny także zapewnić, aby podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do obecności i skutecznego udziału ich adwokata w czasie ich przesłuchiwanie. Taki udział musi być zgodny z procedurami określonymi w prawie krajowym, pod warunkiem że takie procedury pozostają bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania odnośnego prawa i dla jego istoty. Jeżeli adwokat bierze udział w przesłuchaniu, fakt ten jest odnotowywany z wykorzystaniem procedury protokolowania, zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego (ust. 3 lit. b).

⁶ Decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi (2002/584/WSiSW) (Dz. Urz. UE L 190 z 18.7.2002, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne: Rozdział 19, Tom 6, s. 34, ze zm.); ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2002/584/2009-03-28.

Państwa członkowskie powinny dołożyć starań, aby udostępnić informacje ogólne mające ułatwić podejrzanym lub oskarżonym uzyskanie dostępu do adwokata (ust. 4).

Analizowany przepis wprowadza jednocześnie możliwość ustanowienia ograniczeń w zakresie prawa dostępu do adwokata. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania ust. 2 lit. c, w przypadku gdy oddalenie geograficzne podejrzanego lub oskarżonego uniemożliwia zapewnienie prawa dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu go wolności (ust. 5). Ponadto w wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw przewidzianych w ust. 3, w zakresie, w jakim jest to uzasadnione – w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy – jednym z następujących istotnych powodów: a) w przypadku pilnej potrzeby zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby; b) w przypadku konieczności podjęcia przez organy ścigania natychmiastowego działania w celu niedopuszczenia do narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek (ust. 6).

2.3.3. W art. 4 dyrektywy 2013/48/UE określono zasadę poufności porozumiewania się z adwokatem, przepis ten uzupełnia regulacje sformułowane w tym zakresie w art. 3 tej dyrektywy. Zgodnie z omawianą regulacją państwa członkowskie powinny respektować zasadę poufności porozumiewania się pomiędzy podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata przewidzianego w dyrektywie 2013/48/UE. Takie porozumiewanie obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się, dozwolone na mocy prawa krajowego.

2.3.4. W art. 5 dyrektywy 2013/48/UE określono prawo do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności. Stosownie do tego przepisu państwa członkowskie powinny zapewnić, aby podejrzeni lub oskarżeni, którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do tego, aby, na ich życzenie, przynajmniej jedna wskazana przez nie osoba, na przykład krewny lub pracodawca, została niezwłocznie powiadomiona o pozbawieniu ich wolności (ust. 1). Jeżeli podejrzanym lub oskarżonym jest dzieckiem, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby osoba, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, została jak najszybciej poinformowana o pozbawieniu wolności oraz o jego powodach, chyba że byłoby to sprzeczne z celem najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, w którym to przypadku powiadamia się inną stosowną osobą dorosłą. Za dziecko uznaje się osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia (ust. 2).

2.3.5. W art. 6 dyrektywy 2013/48/UE określono prawo do porozumiewania się z osobami trzecimi w czasie pozbawienia wolności. Na podstawie tej regulacji państwa członkowskie powinny zapewnić, aby podejrzeni lub oskarżeni, którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do

porozumiewania się bez zbędnej zwłoki z co najmniej jedną wyznaczoną przez siebie osobą trzecią, na przykład z krewnym (ust. 1). Wykonywanie tego prawa może zostać ograniczone lub odroczone z uwagi na nadrzędny interes lub proporcjonalne wymogi operacyjne (ust. 2).

2.4. Zgodnie z art. 1 dyrektywy (UE) 2016/800 określa ona wspólne normy minimalne dotyczące niektórych praw dzieci, które są podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym lub są objęte postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW.

2.4.1. Na podstawie art. 2 dyrektywy (UE) 2016/800 akt ten jest stosowany do dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym. Ma on zastosowanie do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia kwestii, czy podejrzany lub oskarżony popełnił czyn zabroniony, w tym – w stosownych przypadkach – do czasu wydania wyroku i rozpatrzenia wszelkich środków odwoławczych. Ponadto, znajduje on zastosowanie także do dzieci, które, nie będąc początkowo podejrzanymi lub oskarżonymi, stały się podejrzanymi lub oskarżonymi w toku przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania.

2.4.2. W rozumieniu art. 3 pkt 1 dyrektywy (UE) 2016/800 dziecko oznacza osobę w wieku poniżej 18 lat.

2.4.3. W art. 6 dyrektywy (UE) 2016/800 określono prawo dostępu do adwokata w postępowaniu karnym. Zgodnie z tym przepisem dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE. Żaden z przepisów dyrektywy (UE) 2016/800 nie narusza tego prawa (ust. 1).

Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dzieci korzystały z pomocy adwokata zgodnie z analizowanym przepisem, żeby umożliwić im skuteczne wykonywanie przysługującego im prawa do obrony (ust. 2).

Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dzieci korzystały z pomocy adwokata bez zbędnej zwłoki po tym, jak zostaną poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi. W każdym przypadku dzieci korzystają z pomocy adwokata począwszy od najwcześniejszego z określonych w przepisie terminów. Wskazano w szczególności na konieczność zapewnienia dostępu do adwokata: przed przesłuchaniem dzieci przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy; bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu ich wolności (ust. 3 lit. a oraz lit. c).

Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dzieci miały prawo do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym je adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy (ust. 4 lit. a). Państwa członkowskie powinny także zapewnić, aby dzieci miały prawo do obecności adwokata przy przesłuchaniu oraz aby adwokat miał możliwość skutecznego udziału w przesłuchaniu. Taki udział musi być zgodny z procedurami określonymi w prawie krajowym, pod warunkiem że procedury te nie naruszają skutecznego wykonywania tego prawa lub jego istoty. Jeżeli adwokat bierze udział w przesłuchaniu, wzmiankę o tym fakcie zamieszcza

się zgodnie z procedurą utrwalania czynności postępowania określoną w prawie krajowym (ust. 4 lit. b).

Państwa członkowskie powinny przestrzegać zasady poufności porozumiewania się pomiędzy dziećmi a ich adwokatem przy wykonywaniu prawa do pomocy adwokata przewidzianego w dyrektywie (UE) 2016/800. Takie porozumiewanie obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się dozwolone na mocy prawa krajowego (ust. 5).

Analizowany przepis wprowadza jednocześnie możliwość ustanowienia ograniczeń w zakresie prawa dostępu do adwokata. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw przewidzianych w ust. 3, w zakresie, w jakim, w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy, jest to uzasadnione jednym z następujących ważnych powodów: pilną potrzebą zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej; koniecznością podjęcia przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze natychmiastowego działania w celu zapobieżenia poważnemu utrudnieniu postępowania karnego dotyczącego poważnego przestępstwa (ust. 8).

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

3.1. Na wstępie należy wskazać, że przepisy dyrektywy 2013/48/UE mają w odpowiednim zakresie zastosowanie wobec regulacji k.p.k. dotyczących: 1) podejrzanych, 2) oskarżonych, 3) zatrzymanych osób podejrzanych. Trybunał Sprawiedliwości UE (dalej: TSUE, Trybunał) uznał, że zakres stosowania dyrektywy 2013/48/UE należy interpretować w sposób jednolity we wszystkich państwach członkowskich i nie może on zależeć od różnego znaczenia, jakie prawa tych państw nadają pojęciom „podejrzanego” i „oskarżonego”, ani od warunków, od których spełnienia uzależniono uzyskanie tych statusów zgodnie z prawem tych państw⁷. Trybunał wyodrębnił dwie przesłanki, których łączna realizacja pozwala na stwierdzenie, że dana sytuacja jest objęta zakresem stosowania dyrektywy 2013/48/UE: 1) właściwe organy krajowe powzięły podejrzenia, że dana osoba popełniła przestępstwo lub że jest ona ścigana z tego tytułu; 2) informacja w tym zakresie została przekazana tej osobie przez te organy poprzez oficjalne powiadomienie lub w jakikolwiek inny sposób. Wymienione wyżej przesłanki są spełnione w odniesieniu do regulacji określającej zatrzymanie osoby podejrzanej. Zgodnie z art. 244 k.p.k. może ono nastąpić w przypadku, gdy zaistnieje uzasadnione przypuszczenie, że osoba podejrzana popełniła przestępstwo oraz po spełnieniu dodatkowych, wskazanych w tym przepisie warunków. Jednocześnie regulacja ta zakłada, że zatrzymanego należy

⁷ Wyrok Trybunału z 7 września 2023 r., *Rayonna prokuratura Lovech, TO Lukoviti (Fouille corporelle)*, C-209/22, (ECLI:EU:C:2023:634, pkt 33-45).

natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach⁸.

Uwzględniając przywołane wyżej argumenty, należy także stwierdzić, że regulacje dyrektywy (UE) 2016/800 mają w odpowiednim zakresie zastosowanie wobec przepisów k.p.k., regulujących postępowanie wobec osób w wieku poniżej 18 lat, dotyczących: 1) podejrzanych, 2) oskarżonych, 3) zatrzymanych osób podejrzanych.

3.2. Nowelizacja zakłada, że zatrzymanemu (na jego żądanie) należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z obrońcą, a także bezpośrednio z nim rozmowę. W wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny (zmieniany § 1 w art. 245 k.p.k.). Przepis ten w zakresie, w którym przewiduje ograniczenie możliwości poufnego kontaktu z obrońcą, powinien zostać poddany ocenie co do zgodności z art. 3 ust. 3 lit. a w zw. z art. 3 ust. 6 i z art. 4 dyrektywy 2013/48/UE. Wskazane regulacje określają zakres prawa do poufnego kontaktu z adwokatem. Obejmuje ono możliwość spotkania się na osobności i porozumiewania się poprzez korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się, dozwolone na mocy prawa krajowego. Artykuł 3 ust. 6 dyrektywy 2013/48/UE określa jednocześnie następujące przesłanki pozwalające na ograniczenie tego prawa: a) musi mieć ono charakter czasowy; b) muszą zaistnieć wyjątkowe okoliczności; c) może ono zostać wprowadzone jedynie na etapie postępowania przygotowawczego; d) powinno być ono uzasadnione w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy jednym z istotnych powodów: 1) w przypadku pilnej potrzeby zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej; 2) w przypadku konieczności podjęcia przez organy ścigania natychmiastowego działania w celu niedopuszczenia do narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek. Analiza zmienianego § 1 w art. 245 k.p.k. prowadzi do wniosku, że ograniczenie zawarte w tym przepisie spełnia wskazane wyżej przesłanki określone w punktach a-c, tj. w wyjątkowych wypadkach wyłącza na określony okres możliwość poufnego kontaktu między obrońcą a osobą podejrzaną po jej zatrzymaniu. Ograniczenie to nie spełnia jednak przesłanki określonej w punkcie d. Analizowana regulacja k.p.k. wymaga wprowadzenia wskazania w uzasadnieniu dla ograniczenia możliwości poufnego kontaktu z obrońcą „szczególnych okoliczności”, nie konkretyzuje jednak tego pojęcia z uwzględnieniem wymienionej przesłanki określonej w art. 3 ust. 6 dyrektywy 2013/48/UE. W związku z tym zmieniany § 1 w art. 245 k.p.k. może zostać uznany za niezgodny z art. 3 ust. 3 lit. a w zw. z art. 3 ust. 6 i art. 4 dyrektywy 2013/48/UE.

Na podstawie art. 6 ust. 1 dyrektywy (UE) 2016/800 dzieci będące podejrzаныmi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do

⁸ Pogląd ten jest również podzielany w doktrynie, zob. J. Skorupka, komentarz do art. 244 [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Legalis.

adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE. Zgodnie z ust. 4 lit. a omawianego przepisu państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dzieci miały prawo do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym je adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy. Ponadto stosownie do ust. 5 tego przepisu państwa członkowskie powinny przestrzegać zasady poufności porozumiewania się pomiędzy dziećmi a ich adwokatem przy wykonywaniu prawa do pomocy adwokata przewidzianego w dyrektywie (UE) 2016/800. Regulacje dyrektywy (UE) 2016/800 nie wprowadzają możliwości ograniczenia w zakresie prawa do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym adwokatem. Wobec tego należy ocenić, że zmieniany § 1 w art. 245 k.p.k. może również zostać uznany za niezgodny z art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 4 lit. a i art. 6 ust. 5 dyrektywy (UE) 2016/800.

3.3. Projekt przewiduje, że zatrzymany będzie miał prawo do jednorazowego porozumienia się ze wskazaną przez niego osobą, na zasadach określonych przez zatrzymującego. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący będzie mógł odmówić możliwości skorzystania z tego prawa przez zatrzymanego (dodawany § 4 w art. 245 k.p.k.). Regulacja ta w zakresie, w którym przewiduje ograniczenie możliwości kontaktu z osobą trzecią, powinna zostać poddana ocenie co do zgodności z art. 6 ust. 2 dyrektywy 2013/48/UE. Zgodnie z wymienionym przepisem tej dyrektywy państwa członkowskie mogą ograniczyć lub odroczyć wykonywanie prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi z uwagi na nadrzędny interes lub proporcjonalne wymogi operacyjne. Analiza dodawanego § 4 w art. 245 k.p.k. prowadzi do wniosku, że zakres przesłanki, na podstawie której zatrzymujący będzie mógł odmówić zezwolenia na kontakt z osobą trzecią („wyjątkowe wypadki, uzasadnione szczególnymi okolicznościami”), może objąć również zdarzenia inne niż dopuszczalne na mocy art. 6 ust. 2 dyrektywy 2013/48/UE.

Dodawany § 4 w art. 245 k.p.k. w zakresie, w którym przewiduje ograniczenie możliwości kontaktu zatrzymanego z osobą trzecią, może zatem zostać uznany za niezgodny z art. 6 ust. 2 dyrektywy 2013/48/UE.

3.4. Zmieniany § 2 w art. 245 k.p.k., ustanawiający obowiązek pełnienia przez adwokatów i radów prawnych dyżurów oraz przewidujący udostępnienie zatrzymanemu listy obrońców, nie jest sprzeczny z art. 3 ust. 4 dyrektywy 2013/48/UE (dotyczącym wprowadzania ułatwień mających na celu uzyskanie dostępu do adwokata).

3.5. Zmieniany § 3 w art. 245 k.p.k. oraz dodawany § 1a w art. 261 k.p.k., wprowadzające szczegółowe zasady dotyczące zawiadomienia w sprawie zatrzymania bądź tymczasowego aresztowania osoby, która nie ukończyła 18 lat, nie są sprzeczne z art. 5 ust. 2 dyrektywy 2013/48/UE (dotyczącym prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności).

3.6. Zmieniany § 3 w art. 249 k.p.k., zakładający wprowadzenie prawa do udziału obrońcy w przesłuchaniu poprzedzającym zastosowanie środka

zapobiegawczego, nie jest sprzeczny z art. 3 ust. 3 lit. b dyrektywy 2013/48/UE oraz art. 6 ust. 4 lit. b dyrektywy (UE) 2016/800 (określającymi prawo do obecności i skutecznego udziału adwokata w czasie przesłuchiwania).

4. Konkluzje

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego dotyczy kwestii regulowanych prawem Unii Europejskiej.

Zmieniany § 1 w art. 245 k.p.k. w zakresie, w którym przewiduje ograniczenie możliwości poufnego kontaktu zatrzymanego z obrońcą, może zostać uznany za niezgodny z art. 3 ust. 3 lit. a w zw. z art. 3 ust. 6 i art. 4 dyrektywy 2013/48/UE oraz z art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 4 lit. a i art. 6 ust. 5 dyrektywy (UE) 2016/800.

Dodawany § 4 w art. 245 k.p.k. w zakresie, w którym przewiduje ograniczenie możliwości kontaktu zatrzymanego z osobą trzecią, może zostać uznany za niezgodny z art. 6 ust. 2 dyrektywy 2013/48/UE.

Autor:

Konrad Kuszel

ekspert ds. legislacji

w Biurze Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 3 czerwca 2026 r.

BEOS-WPEiM-1200/26

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SPS-11.020.158.10.2026

Data wpływu 08.06.26v.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Paweł Śliz) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹ (dalej: k.p.k.; art. 1 projektu). Nowelizacja dotyczy przede wszystkim regulacji określających tymczasowe aresztowanie.

Proponowana ustawa zakłada w szczególności:

a) wprowadzenie możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prokuratora dotyczące: 1) zastrzeżenia w postępowaniu przygotowawczym obecności prokuratora (lub osoby upoważnionej) w trakcie porozumiewania się tymczasowo aresztowanego ze swym obrońcą; 2) zastrzeżenia kontroli korespondencji tymczasowo aresztowanego z obrońcą (dodawany § 5 w art. 73 k.p.k.);

b) wprowadzenie jawności posiedzenia sądu dotyczącego przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania oraz rozpoznania zażalenia na zastosowanie lub przedłużenie tego środka zapobiegawczego. Projekt przewiduje jednocześnie, że sąd (z urzędu albo na wniosek oskarżonego lub obecnego na posiedzeniu prokuratora) może wyłączyć jawność posiedzenia ze względu na dobro postępowania (zmieniany § 2 w art. 95b k.p.k.);

c) wprowadzenie obowiązku zawiadomienia obrońcy i pełnomocnika o każdej czynności procesowej, w której udział bierze reprezentowana przez niego strona procesowa (zmieniany § 1 w art. 117 k.p.k.);

d) wprowadzenie obowiązku spisania protokołu w zakresie udostępnienia podejrzanemu i jego obrońcy akt sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania (zmieniany pkt 8 w art. 143 § 1 k.p.k.);

e) wprowadzenie w toku postępowania przygotowawczego obowiązku udostępnienia akt w postaci elektronicznej, na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy (zmieniany § 5 w art. 156 k.p.k.);

¹ Dz. U. z 2026 r. poz. 490, ze zm.

f) wyeliminowanie możliwości korzystania w postępowaniu karnym z tzw. owoców zatrutego drzewa. Zgodnie proponowaną ustawą niedopuszczalne ma być przeprowadzanie i wykorzystanie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny² (dalej: k.k.; zmieniany art. 168a k.p.k.). Uchylony ma zostać art. 168b k.p.k.³. Ponadto nowelizacja określa, że wykorzystanie w postępowaniu karnym w określonych sytuacjach dowodów popełnienia przestępstwa, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, będzie wymagało uzyskania zgody sądu (zmieniany art. 237a k.p.k.).

g) ograniczenie kategorii osób, którym przysługuje prawo do odmowy składania zeznań. Nowelizacja przewiduje, że prawo to nie będzie przysługiwało osobie, o której mowa w art. 60 § 3 k.k., czyli tzw. małemu świadkowi koronnemu (zmieniany § 3 w art. 182 k.p.k.);

h) zmiany dotyczące możliwości kontaktu z osobą zatrzymaną. Nowelizacja zakłada, że zatrzymanemu (na jego żądanie) należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z obrońcą, a także bezpośrednią z nim rozmowę. W wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny. Proponowany akt określa obowiązek pełnienia przez adwokatów i radców prawnych dyżurów dla umożliwienia zatrzymanemu korzystania z pomocy obrońcy. Projekt przewiduje, że zatrzymanemu zostanie udostępniona lista obrońców pełniących dyżur, a koszty pomocy prawnej w zakresie wymienionego obowiązku będzie ponosił Skarb Państwa. W przypadku zatrzymania osoby, która nie ukończyła 18 lat nowelizacja wprowadza obowiązek zawiadomienia o tej czynności podmiotów, o których mowa w art 261 k.p.k. (m.in. osoby najbliższej). Ponadto zatrzymany będzie miał prawo do jednorazowego porozumienia się ze wskazaną przez nią osobą, na zasadach określonych przez zatrzymującego. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący będzie mógł odmówić możliwości skorzystania z tego prawa przez zatrzymanego (zmieniany art. 245 k.p.k.);

i) możliwość stosowania środków zapobiegawczych w postępowaniu przygotowawczym tylko wobec osoby, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów, i tylko w zakresie przedstawionych zarzutów (zmieniany § 2 w art. 249 k.p.k.);

j) wprowadzenie prawa do udziału obrońcy w przesłuchaniu poprzedzającym zastosowanie środka zapobiegawczego, z wyjątkiem sytuacji,

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383, ze zm.).

³ Przepis ten stanowi: „Jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzanej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objętą zarządzeniem kontroli operacyjnej, prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym”.

gdy oskarżony wyrazi zgodę na przeprowadzenie czynności bez udziału obrońcy (którego udział nie jest obowiązkowy), a nie utrudni to przeprowadzenia czynności (zmieniany § 3 w art. 249 k.p.k.);

k) w zakresie rozpoznania przez sąd wniosku w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, obowiązku kontroli tego wniosku również w odniesieniu do prawidłowości i zasadności przyjętego przez prokuratora opisu czynu oraz zawartej we wniosku kwalifikacji prawnej, przy uwzględnieniu tylko dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy (dodawany art. 250a k.p.k.);

l) wprowadzenie obowiązku niezwłocznego rozpoznania przez sąd wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, nie później jednak niż przed upływem 24 godzin od jego złożenia. Nowelizacja przewiduje także obowiązkowy udział prokuratora w posiedzeniu w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania – niestawiennictwo prokuratora będzie uważane za cofnięcie wniosku (dodawany art. 250b k.p.k.);

m) obowiązek rozpoznania przez sąd w składzie trzech sędziów zażalenia na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania (dodawany § 1a w art. 252 k.p.k.);

n) uchylenie regulacji przyznającej prokuratorowi prawo wyrażenia sprzeciwu wobec postanowienia, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k. (w zakresie tzw. tymczasowego aresztowania warunkowego, którego zmiana jest uzależniona od złożenia poręczenia majątkowego), w części dotyczącej zmiany środka zapobiegawczego (uchylany § 3 w art. 257 k.p.k.);

o) modyfikację przesłanek tymczasowego aresztowania i pozostałych środków zapobiegawczych. Zgodnie z nowelizacją środki zapobiegawcze będzie można stosować, jeśli zachodzi: 1) realna obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości; 2) realna na danym etapie postępowania obawa, że oskarżony w zakresie przedstawionych mu zarzutów będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne. Projekt określa również, że w razie skazania przez sąd pierwszej instancji na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą (zmieniany art. 258 k.p.k.);

p) wprowadzenie fakultatywności stosowania środków zapobiegawczych, jeśli oskarżony uniemożliwia lub utrudnia ich wykonywanie lub umyślnie narusza obowiązek lub zakaz związany ze stosowaniem takich środków (zmieniany art. 258a k.p.k.);

r) modyfikację negatywnych przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania, poprzez określenie, że wskazanego środka zapobiegawczego nie będzie można stosować, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat (zmieniany § 3 w art. 259 k.p.k.);

s) wprowadzenie szczegółowych zasad dotyczących zawiadomienia w sprawie tymczasowego aresztowania osoby, która nie ukończyła 18 lat. Projekt

zakłada, że w takim przypadku sąd będzie obowiązany bezzwłocznie zawiadomić przedstawiciela ustawowego tymczasowo aresztowanego lub osobę, pod której pieczę oskarżony pozostaje, chyba że zawiadomienie tych osób może prowadzić do naruszenia praw lub interesów oskarżonego lub jest niecelowe ze względu na jego dobro. Jeżeli zawiadomienie tych osób nie będzie możliwe albo dopuszczalne, należy zawiadomić inną osobę pełnoletnią, którą może wskazać oskarżony, albo innego członka rodziny, chyba że również nie jest to możliwe albo dopuszczalne z uwagi na okoliczności, o których mowa w zdaniu pierwszym. W takim wypadku należy zawiadomić przedstawiciela organizacji społecznej lub instytucji zajmującej się ochroną praw i wolności osób, które nie ukończyły 18 lat (dodawany § 1a w art. 261 k.p.k.);

t) modyfikację zasad określających czas trwania tymczasowego aresztowania, w tym przesłanek jego przedłużenia. Projekt przewiduje m.in., że w postępowaniu przygotowawczym sąd, stosując tymczasowe aresztowanie, oznaczy jego termin na okres nie dłuższy niż 1 miesiąc. W przypadku przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania (który łącznie nie będzie mógł przekroczyć 12 miesięcy) ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd oznaczy jego termin na okres nie dłuższy niż 3 miesiące (zmieniany art. 263 k.p.k.);

u) modyfikację zasad dotyczących poręczenia majątkowego. Projekt m.in. uchyla obowiązujące ograniczenie dotyczące pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego, zgodnie z którym przedmiot ten nie może pochodzić z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonane na ten cel (zmieniany art. 266 k.p.k.).

Nowelizacja zawiera przepisy przejściowe i końcowe (art. 2-8 projektu).

Projekt ustawy nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:

Konrad Kuszel

ekspert ds. legislacji

w Biurze Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, dn. 19.06.2026 r.

Przedstawiciel Wnioskodawców
Paweł Śliz

RPW/21167/2026-1P

EZD RP KS
(GMS - WSU)
Data rejestracji: 2026-06-19
Data wpływu: 2026-06-19

Pani

Monika Wielichowska

Wicemarszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na pismo z dnia 11 czerwca 2026 r. odnośnie uzasadnienia projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, przedstawiam uzupełniony fragment uzasadnienia.

Z wyrazami szacunku

Paweł Śliz

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SP-III.020.158.12.2026

Data wpływu 19.06.2026

Skutki finansowe dla sektora finansów publicznych

Projektowana ustawa wywołuje skutki finansowe wyłącznie dla budżetu państwa, w postaci zarówno zwiększenia, jak i zmniejszenia wydatków. Nie powoduje obciążeń dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Łączny bilans tych skutków prowadzi do zmniejszenia wydatków budżetu państwa zarówno w pierwszym roku, jak i w kolejnych latach obowiązywania nowych regulacji.

Koszty pomocy prawnej świadczonej w ramach obowiązkowych dyżurów adwokatów i radców prawnych. Przy założeniu stawki godzinowej obrońcy z urzędu na poziomie ok. 100 zł na koszty te składają się: dyżury w 50 największych sądach ($2 \text{ obrońców} \times 50 \text{ sądów} \times 8 \text{ godzin} \times 250 \text{ dni} \times 100 \text{ zł} = 20\,000\,000 \text{ zł}$ rocznie) oraz dyżury w pozostałych 100 sądach w zakresie spraw pilnych (1 obrońca $\times 100 \text{ sądów} \times 8 \text{ godzin} \times 52 \text{ dni} \times 100 \text{ zł} = 4\,160\,000 \text{ zł}$ rocznie). Łączny koszt pomocy prawnej wynosi 24 160 000 zł rocznie.

Koszty cyfryzacji akt, związane z obowiązkiem udostępniania akt w postaci elektronicznej oraz przesyłania odpisów wniosków drogą elektroniczną. Składają się na nie jednorazowe koszty zakupu i wdrożenia infrastruktury ($97 \text{ sądów} \times 30\,000 \text{ zł}$ na skaner, komputer i oprogramowanie = 2 910 000 zł) oraz koszty bieżące: utrzymanie serwerów i obsługa techniczna (500 000 zł rocznie) i koszty pracy personelu ($47 \text{ sądów okręgowych} \times 3 \text{ etaty} \times 60\,000 \text{ zł} = 8\,460\,000 \text{ zł}$ rocznie). Łączny koszt cyfryzacji wynosi 11 870 000 zł w pierwszym roku oraz 8 960 000 zł w latach kolejnych.

Koszty dodatkowych posiedzeń sądowych. Przy założeniu ok. 1 000 dodatkowych spraw rocznie (przyjętych jako 10% z 10 000 spraw aresztowych) i kosztu jednego posiedzenia na poziomie 1 500 zł koszt ten wynosi 1 500 000 zł rocznie.

Łączne zwiększenie wydatków wyniesie 37 530 000 zł w pierwszym roku oraz 34 620 000 zł w latach kolejnych.

Zmniejszenie wydatków wynikające z nowelizacji

Redukcja kosztów wykonywania tymczasowego aresztowania, będąca następstwem skrócenia okresów stosowania tego środka oraz zaostrzenia i urealnienia przesłanek jego stosowania. Przy założeniu ograniczenia liczby osób przebywających w aresztach o ok. 2 000 rocznie i kosztu utrzymania jednego aresztanta na poziomie 36 000 zł rocznie oszczędności wynoszą 72 000 000 zł rocznie.

Zmniejszenie kosztów procesowych w następstwie ograniczenia liczby skarg i zażaleń: przy redukcji ok. 1 600 spraw (80% z 2 000 spraw) i koszcie jednej sprawy na poziomie 1 000 zł oszczędności wynoszą 1 600 000 zł rocznie.

Redukcja kosztów administracyjnych, oszacowano na 500 000 zł rocznie (ok. 20% redukcji kosztów operacyjnych).

Oszczędności wynikające z cyfryzacji akt: zmniejszenie kosztów przekazywania akt (3 000 000 zł rocznie), przechowywania akt (250 000 zł rocznie), obsługi akt (450 000 zł rocznie) oraz ograniczenia liczby skarg (100 000 zł rocznie), tj. łącznie 3 800 000 zł rocznie.

Łączne zmniejszenie wydatków wyniesie 77 900 000 zł rocznie.

W wyliczeniu nie uwzględniono dwóch istotnych źródeł oszczędności, co dodatkowo wzmacnia korzyść netto dla sektora finansów publicznych:

- ograniczenia wydatków z tytułu odszkodowań i zadośćuczynień za niesłuszne tymczasowe aresztowanie,
- ograniczenia wydatków ponoszonych w następstwie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, m.in. przewlekłość tymczasowego aresztowania w Polsce została uznana przez Trybunał za problem o charakterze systemowym.

W pierwszym roku obowiązywania ustawy oszczędności przewyższą koszty wdrożenia, dając dodatnie saldo dla budżetu państwa, które w latach kolejnych ulegnie dalszemu zwiększeniu. Po uwzględnieniu aktualnego kosztu utrzymania osadzonych oraz niewliczonych do modelu oszczędności z tytułu odszkodowań krajowych i wyroków ETPCz korzyść netto dla sektora finansów publicznych jest istotnie wyższa.

Projekt nie wywołuje skutków finansowych dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

1001-1.0280.140.2026

dot. RPW.17946.2026

RPW/21206/2026-1P

EZD RP KS
(GMS-ZS)
Data rejestracji: 2026-06-19
Data wpływu: 2026-06-19

Pan

Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

W odpowiedzi na pismo z dnia 28 maja 2026 r., dotyczące poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (brak numeru druku sejmowego), przekazanego na podstawie art. 34 ust. 3 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, uprzejmie zauważam, że uzasadnienie projektowanej ustawy ma w większości charakter ogólny i nie przedstawia argumentów wyczerpująco odnoszących się do wszystkich proponowanych rozwiązań. Za w pełni uzasadnione należy uznać zapatrywania wnioskodawców dotyczące tego, że tymczasowe aresztowanie powinno być stosowane z należyłą rozwagą, tylko w uzasadnionych przypadkach i jedynie przez czas konieczny dla osiągnięcia celów procesowych. Przepisy powinny też umożliwiać skuteczne korzystanie przez oskarżonych z prawa do obrony. W szczególności te cele przyświecały rozwiązaniom przyjętym w ustawie z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, której podpisania odmówił jednak Prezydent RP. Opiniowany projekt, mimo że kierunek proponowanych zmian w wielu przypadkach wydaje się właściwy, zawiera konkretne rozwiązania, które nie uwzględniają potrzeby zapewnienia sprawnego toku postępowania, prowadzącego do osiągnięcia jego celów wskazanych w art. 2 § 1 k.p.k.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-III, 020.158.14.2026

22.06.2026

Data wpływu

Poniżej zwięźle odniesiono się do proponowanych zapisów, przy czym powołane punkty odpowiadają numeracji przyjętej przez projektodawcę w art. 1 projektu, stąd numeracja ta nie jest ciągła:

1)

Za zbędne należy uznać zapewnienie prawa do zażalenia na zarządzenia prokuratora, o których mowa w art. 73 § 2 i 3 k.p.k. Zauważyć należy, że przepisy te uprawniają do ograniczenia poufności kontaktów pomiędzy podejrzanym a obrońcą jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach i tylko przez okres 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania podejrzanego. Czas ten jest na tyle krótki, że nie wpływa negatywnie na możliwość realizacji prawa do obrony w pełnym zakresie. Dostrzec trzeba, że art. 3 ust. 6 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. *w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności* (Dz. U. UE. L. z 2013 r. Nr 294, str. 1) przewiduje dalej idącą możliwość ograniczenia korzystania z pomocy obrońcy poprzez czasowe wyłączenie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu przygotowawczym.

2)

Wprowadzenie jawności posiedzeń, o których mowa w art. 249 § 5 k.p.k., a więc dotyczących przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania oraz w przedmiocie rozpoznania zażalenia na zastosowanie lub przedłużenie tego środka zapobiegawczego, nie znajduje uzasadnienia. Dotyczy to zwłaszcza posiedzeń mających miejsce w toku postępowania przygotowawczego. Obecnie jawne są posiedzenia sądu w fazie jurysdykcyjnej procesu karnego. Uzasadnieniem dla takiego rozwiązania jest fakt, że przepis art. 95b §2 k.p.k. określający, które posiedzenia są jawne, dotyczy spraw, które nie zostaną rozpoznane na rozprawie głównej. Rozprawa ta, stosownie do art. 335 k.p.k., odbywa się jawnie. Art. 95b §2 k.p.k. wymienia rodzaje spraw kończonych na posiedzeniu, które w przypadku braku takiego zapisu nie byłyby jawne, chociaż być powinny. Przykładowo, umorzenie postępowania w przypadkach

określonych w art. 339 § 3 pkt 1 albo pkt 2 k.p.k. kończy postępowanie bez przeprowadzenia rozprawy, bowiem postanowienie wydawane jest na posiedzeniu. Jawność posiedzenia zapewnia kontrolę społeczną nad tokiem postępowania i jego rozstrzygnięciem. Odmienne zasady rządzą postępowaniem przygotowawczym, w którym ujawnienie informacji może spowodować niepowetowane szkody dla toku, a zwłaszcza dla wyniku postępowania. Należy też zauważyć, że ustawodawca nie przewidział jawności posiedzeń dotyczących wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania lub innego środka przymusu w fazie jurysdykcyjnej postępowania, a więc wskazanych w art. 339 § 3 pkt 6 k.p.k. W projekcie nie zaproponowano zmiany tego uregulowania, jak też jawności posiedzeń w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania, dlatego projektowany przepis jest nie tylko niezasadny merytorycznie, ale też razi brakiem konsekwencji.

3)

Proponowany zapis określający obowiązek zawiadomienia obrońcy i pełnomocnika o planowanej czynności procesowej z udziałem osób, które reprezentują, stanowi *superfluum*, gdyż obowiązek ten istnieje już obecnie i wynika z niebudzącej wątpliwości interpretacyjnych treści przepisu art. 117 § 1 k.p.k., który projektodawca proponuje uzupełnić. Przepisy art. 315 § 2, 316 § 1 i 317 § 1 k.p.k. określają, w jakich czynnościach mogą uczestniczyć obrońca i pełnomocnik, a wówczas w myśl art. 117 § 1 k.p.k. należy ich jako uprawnionych do wzięcia udziału w czynności procesowej zawiadomić o jej czasie i miejscu.

5)

Przewidziane w tym punkcie, w rozwiązaniach oznaczonych literami b i c, zezwolenie na sporządzanie odpisów i kopii akt sprawy, może istotnie zagrozić prawidłowemu biegowi postępowania, zwłaszcza w sprawach obejmujących wielu sprawców, również takich, którzy jeszcze nie zostali objęci zarzutami lub takich, których udział w przestępstwie nie jest znany organowi procesowemu. Brak jest gwarancji, że treść przekazanych dokumentów procesowych nie zostanie ujawniona osobom nieuprawnionym. Trudno też znaleźć jakiegokolwiek uzasadnienie dla przewidzianego w proponowanym art. 156 § 5aa k.p.k. obowiązku udostępnienia podejrzanemu i jego obrońcy całości akt sprawy i umożliwienia sporządzenia odpisów

i kopii tych akt. W sprawach dotyczących wielu czynów i sprawców oznaczałoby to przedwczesne ujawnianie informacji z postępowania przygotowawczego, szkodzące wymiarowi sprawiedliwości, a zarazem wykraczające poza konieczność zapewnienia realizacji prawa do obrony.

6)

Proponowane wprowadzenie podwójnego zażalenia na odmowę udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym, a więc w pierwszej kolejności do prokuratora na zarządzenie wydane przez prowadzącego postępowanie przygotowawcze, a następnie do sądu na zarządzenie prokuratora, bezpodstawnie wydłuża to postępowanie incydentalne, co może przyczyniać się do wydłużenia okresu całego śledztwa lub dochodzenia, a nadto obciążać sądy kolejną grupą spraw, w dodatku o niezbyt istotnym charakterze z punktu widzenia końcowego rozstrzygnięcia sprawy. Całkowicie nieuzasadnione jest przyznanie zatrzymanemu zażalenia na zarządzenie o odmowie udostępnienia akt oraz sporządzenia odpisów lub kopii, któremu towarzyszy określone w punkcie 13 projektu dodanie art. 246 § 1a k.p.k. dotyczącego udostępnienia akt postępowania w zakresie dotyczącym podstaw zatrzymania. Czynności związane z zatrzymaniem, zwłaszcza dokonywanym na gorącym uczynku przestępstwa lub po pościgu za sprawcą, nie stwarzają możliwości sporządzenia akt postępowania i udostępniania ich zatrzymanemu. Dokumenty procesowe w takich przypadkach dopiero są tworzone, a więc trudno byłoby je udostępnić.

7)

Projektodawca proponuje wyłączenie istniejącej obecnie możliwości odmowy zeznań przez świadka, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem, jeżeli świadek ten jest osobą, o której mowa w art. 60 § 3 Kodeksu karnego. W związku z tym należy zauważyć, że „osobą, o której mowa w art. 60 § 3 Kodeksu karnego” sprawca staje się dopiero wskutek prawomocnego osądzenia i zastosowania tego przepisu w związku z jego skazaniem. Przepis ten odnosi się bowiem do wymiaru kary podczas orzekania. Wcześniej oskarżony jest co najwyżej osobą, co do której istnieje potencjalna możliwość skorzystania z dobrodziejstwa przewidzianego w tym przepisie, co wymaga jednak weryfikacji procesowej. Z chwilą prawomocnego skazania sprawcy z zastosowaniem

art. 60 § 3 k.k., przestaje on być osobą, która w innej toczącej się sprawie jest oskarżona o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem. Zatem projektowany przepis nie będzie znajdował zastosowania wobec jakiegokolwiek grupy świadków.

8)

Choć brzmienie obecnie obowiązującego art. 168a k.p.k. z pewnością wymaga istotnej korekty, to zaproponowany zapis nasuwa poważne zastrzeżenia. Zbędne jest określenie, że niedopuszczalne jest przeprowadzenie dowodu za pomocą czynu zabronionego. Popęlnianie czynu zabronionego jest bowiem zawsze niedopuszczalne i karalne w razie spełnienia innych warunków powodujących, że czyn zabroniony stanowi przestępstwo. Z kolei sformułowanie „wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego” nasuwa podstawową wątpliwość, w jaki sposób można wykazać, że dowód uzyskano za pomocą czynu zabronionego, a w szczególności, czy wymagane byłoby uprzednie wykazanie popełnienia takiego czynu w prawomocnie zakończonym postępowaniu karnym. Proponowane rozwiązanie nie uwzględnia też chociażby faktu, że stosownie do art. 1 § 2 Kodeksu karnego nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. Takie zachowanie jest czynem zabronionym, choć nie przestępstwem. Podobnie nie stanowią przestępstwa czyny zabronione popełnione w warunkach kontratypu. Z kolei dowód niemożliwy do wykorzystania z uwagi na zastosowanie art. 168a k.p.k. w proponowanym brzmieniu może spowodować niemożność skazania sprawcy również za najpoważniejsze przestępstwo, jak np. akt terrorystyczny, szpiegostwo czy nadużycie władzy przez funkcjonariusza publicznego, w tym także podczas przeprowadzania czynności dowodowych w postępowaniu karnym. Kłóciłoby się to z określonymi w art. 2 § 1 k.p.k. nadrzędnymi celami ukształtowania postępowania karnego, do których należy w szczególności to, aby „sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej”. Konieczna, jak wspomniano wyżej, korekta art. 168a k.p.k., wymaga więc stworzenia przepisu, który musiałby mieć konstrukcję uwzględniającą cele procesu karnego i naczelne zasady procesowe, w tym zasadę prawdy materialnej i zasadę swobodnej oceny dowodów.

10)

Brak jest uzasadnienia dla przewidzianego w proponowanym brzmieniu art. 237a § 1 k.p.k. przyznania sądowi, w miejsce prokuratora, kompetencji do podjęcia decyzji o procesowym wykorzystaniu uzyskanego w wyniku kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych dowodu przestępstwa wymienionego w art. 237 § 3 k.p.k. Proponowany przepis nie określa żadnych kryteriów, w oparciu o które sąd będzie uprawniony do podjęcia takiej decyzji procesowej. Przyjąć więc należy, że zgoda sądu będzie mogła, a zarazem musiała być wydana, jeżeli tylko przestępstwo, którego dowód uzyskano, będzie mieściło się w katalogu przestępstw wymienionych w art. 237 § 3 k.p.k. Jeżeli przeciwko oskarżonemu o takie przestępstwo dojdzie do fazy jurysdykcyjnej procesu, sąd i tak będzie musiał ocenić, czy istotnie wykorzystanie takiego dowodu było uprawnione. Wydawanie w postępowaniu przygotowawczym zgody wskazanej w projektowanym art. 237a § 1 k.p.k. jest więc zbędne. Przyczyni się jedynie do spowolnienia postępowania w sprawach o przestępstwa mające szczególną wagę, wymienione w art. 237 § 1 k.p.k., a więc w szczególności o czyny takie jak zamach na konstytucyjny ustrój państwa lub jego naczelną organy, albo na jednostkę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, szpiegostwo, zabójstwo czy handel ludźmi. Postępowanie o takie przestępstwa powinno toczyć się szczególnie sprawnie, bowiem od tego zależy osiągnięcie jego celów, w tym ustalenie sprawców i zebranie pełnego materiału dowodowego. Z kolei poszerzanie kognicji sądów ponad konieczną potrzebę, w dodatku z wyznaczeniem im krótkiego terminu na realizację obowiązku procesowego, przyczynić się musi do wolniejszego ich działania w pozostałym zakresie, co stoi w sprzeczności z interesem wymiaru sprawiedliwości. Zauważyć też należy, że w projektowanym przepisie art. 237a § 1 k.p.k. nie przewidziano możliwości procesowego wykorzystania uzyskanych w toku kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych dowodów na popełnienie przestępstwa, mieszczącego się w katalogu zawartym w art. 237 § 1 k.p.k., popełnionego przez inną osobę niż ta, wobec której zastosowano kontrolę i utrwalanie treści rozmów telefonicznych. W takich sytuacjach dowody popełnienia tych szczególnie poważnych przestępstw nie mogłyby zostać wykorzystane. Wreszcie miesięczny termin od zakończenia kontroli i utrwalania treści

rozmów telefonicznych, w którym prokurator musiałby skierować do sądu wnioski o wyrażenie zgody na wykorzystanie tego dowodu w postępowaniu karnym, w wielu sprawach, zwłaszcza przy obszernym materiale zebrany podczas kontroli, może okazać się zbyt krótki dla dokonania jego analizy i sporządzenia wniosku do sądu. Niedotrzymanie zaś terminu również skutkowałoby niemożnością wykorzystania w procesie uzyskanego już dowodu szczególnie poważnego przestępstwa.

14)

Proponowane brzmienie art. 249 § 2 k.p.k. o treści *„W postępowaniu przygotowawczym można stosować środki zapobiegawcze tylko względem osoby, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów i tylko w zakresie przedstawionych zarzutów”* nie uwzględnia tego, że stosownie do art. 249 § 1 k.p.k., którego projektodawca nie zamierza zmienić, środki zapobiegawcze można też stosować wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa. Taka przesłanka nie mieści się to w sformułowaniu *„w zakresie przedstawionych zarzutów”*, bowiem wykracza poza te zarzuty. Nadto początkowy fragment proponowanego przepisu odnoszący się do postępowania przygotowawczego sugeruje, że w postępowaniu sądowym środki zapobiegawcze nie muszą pozostawać *„w zakresie przedstawionych zarzutów”*. Projektodawca nie wyjaśnia przy tym, co pojęcie to miałyby oznaczać. W rzeczywistości już obecnie i to zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i w postępowaniu sądowym, poza sytuacją, gdy tymczasowe aresztowanie jest stosowane w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa, przesłanki stosowania tego środka odnoszone są do zarzutów stawianych oskarżonemu, a organy procesowe nie mogą wykroczyć poza nie.

15)

Proponowany zapis art. 250 § 1 zd. drugie k.p.k. o treści *„Każdy aresztowany ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania”* nie wnosi nowej treści normatywnej. Obowiązek rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie obejmuje wszystkie postępowania, nie tylko te, w których oskarżony jest tymczasowo aresztowany. Nadto zgodnie z art. 253 § 1 k.p.k. środek zapobiegawczy należy niezwłocznie uchylić lub zmienić, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których

został on zastosowany, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie albo zmianę, więc proponowany zapis nie tworzy nowego obowiązku po stronie organów procesowych. Przewidziany w proponowanym art. 250 § 3a k.p.k. zapis o przesyłaniu sądowi i obrońcy wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania w postaci elektronicznej pozostaje w sprzeczności z określoną w przepisach ustawy procesowej formą dokumentów procesowych. Brak jest uzasadnienia, by forma ta była odmienna lub dwupostaciowa wyłącznie w odniesieniu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania.

16)

Także proponowane zapisy art. 250a i art. 250b k.p.k. w większości nie zawierają nowej treści normatywnej. W części zapisy te uznać należy za niezasadne. W szczególności sąd już obecnie, orzekając w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania lub o przedłużeniu jego okresu, musi badać prawidłowość zarzutu, w tym przyjętej w nim kwalifikacji prawnej, pod kątem istnienia przesłanek do tymczasowego aresztowania. Obowiązek rozpoznania przez sąd wniosku o tymczasowe aresztowanie w terminie 24 godzin od przekazania zatrzymanego do dyspozycji sądu jest już zapewniony w art. 248 § 1 k.p.k. Z kolei proponowany w art. 250b § 2 k.p.k. zapis, że niestawiennictwo prokuratora na posiedzenie w przedmiocie tymczasowego aresztowania uważa się za cofnięcie wniosku, nie uwzględnia sytuacji, gdy niestawiennictwo prokuratora wynikało z przyczyn od niego niezależnych, np. losowych czy z powodu klęski żywiołowej. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania powinno decydować istnienie przesłanek do stosowania tego środka, a zwłaszcza dobro postępowania, nie zaś wyłącznie obecność prokuratora na posiedzeniu.

19)

Zastąpienie w art. 258 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. słów „uzasadniona obawa” określeniem „realna obawa” nie jest trafne. Uzasadniona obawa musi mieć charakter realny i jest to pojęcie szersze niż „realna obawa”. Pominięcie w art. 258 § 2 k.p.k. możliwości stosowania tymczasowego aresztowania w przypadku zagrożenia surową karą, przy braku możliwości dowiedzenia zaistnienia przesłanek z art. 258 § 1 k.p.k., z pewnością spowoduje odstępowanie od stosowania tymczasowego aresztowania w takich

sytuacjach, co skutkować będzie niejednokrotnie ukrywaniem się lub ucieczką oskarżonych o najcięższe przestępstwa. Znacząco utrudni to, a niejednokrotnie uniemożliwi postępowania karne przeciwko nim, a na pewno przyczyni się do istotnego wydłużenia postępowań.

21)

Projektodawca proponuje, aby w dodawanym art. 259 § 5 k.p.k. wykluczyć stosowanie § 1-3 tego artykułu wobec sprawców niektórych przestępstw. Gdyby taki przepis wszedł w życie, wobec podejrzanych o wymienione w nim przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 2 można byłoby stosować tymczasowe aresztowanie również wówczas, gdyby to spowodowało dla życia lub zdrowia oskarżonego poważne niebezpieczeństwo lub pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla niego lub jego najbliższej rodziny. Stałoby to w sprzeczności z zakazem okrutnego i nieludzkiego traktowania wyrażonym w art. 40 Konstytucji RP, jak też z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka ustanawiającym taki sam zakaz. Trudno też uzasadnić niestosowanie art. 259 § 2 k.p.k. do oskarżonych o wymienione w projektowanym przepisie przestępstwa, który to przepis zakazuje tymczasowego aresztowania, gdy na podstawie okoliczności sprawy można przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę łagodniejszą albo że okres tymczasowego aresztowania przekroczy przewidywany wymiar kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia. Proponowany przepis art. 259 § 5 k.p.k. jest więc nie tylko nieuzasadniony, ale przede wszystkim niedopuszczalny. Nadto zaś proponowane jego brzmienie wprowadzałoby do regulacji kodeksowych zbędną kazuistykę.

23)

Propozycja nowej redakcji art. 263 § 1 k.p.k. poprzez ograniczenie maksymalnego terminu stosowania tymczasowego aresztowania z 3 miesięcy do 1 miesiąca może prowadzić do skutku odwrotnego od zamierzonego, poprzez wydłużenie okresu stosowania tymczasowego aresztowania, chociażby ze względu na przewidziany w art. 263 § 6 k.p.k. obowiązek wystąpienia do sądu z wnioskiem o przedłużenie okresu tymczasowego aresztowania, z jednoczesnym przesłaniem właściwemu sądowi akt sprawy, nie później niż 14 dni przed upływem dotychczas

określonego terminu stosowania tego środka. Czynności związane z procedowaniem wniosku i zażalenia na postanowienie sądu o przedłużeniu okresu tymczasowego aresztowania mogą powodować opóźnienia w prowadzeniu czynności dowodowych i w konsekwencji wydłużać okres stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego w sprawach, w których po przeprowadzeniu niezbędnych dowodów nie byłby on już konieczny. Tak samo należy ocenić proponowane zdanie drugie art. 263 § 2 k.p.k., ograniczające możliwość przedłużenia tymczasowego aresztowania na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Z kolei projektowane wyeliminowanie z treści art. 263 § 4 k.p.k. przesłanek przedłużenia przez sąd apelacyjny stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i § 3, w postaci wykonywania czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawichości lub poza granicami kraju, prowadzić będzie do konieczności uchylania tego środka również wobec oskarżonych o najpoważniejsze zbrodnie i wówczas, gdy czas postępowania warunkują obiektywne przeszkody. Proponowany przepis art. 263 § 4c k.p.k. o treści *„Sąd odmawia przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania w przypadku, w którym prokurator bez uzasadnionego powodu nie przeprowadził planowanych czynności procesowych na wcześniejszym etapie stosowania tego środka.”* jest nieprecyzyjny. Nie wynika z niego, czy planowane czynności były niezbędne i czy ich planowanie stanowiło przesłankę zastosowania lub przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania. Nie wiadomo, dlaczego projektodawca nie obejmuje nim nieprzeprowadzenia bez uzasadnionego powodu czynności planowanych uprzednio przez sąd. Przede wszystkim jednak rolą tymczasowego aresztowania jest zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także zapobiegnięcie popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa. Stosowanie tymczasowego aresztowania jest więc z punktu widzenia zapewnienia właściwego przebiegu postępowania karnego i bezpieczeństwa obywateli niezbędne. Uchylenie tymczasowego aresztowania nie powinno zatem być środkiem służącym wyłącznie „karaniu” prokuratora za nieprzeprowadzenie planowanych czynności, nawet jeśli równocześnie udaremni to lub istotnie utrudni realizację celów postępowania karnego, w tym również postępowań toczących się przeciwko sprawcom najpoważniejszych przestępstw. Uchylenie tymczasowego aresztowania nie spowoduje bezpośrednio

negatywnych następstw dla prokuratora, zaś niekorzystne konsekwencje stosowania projektowanego zapisu spadną wyłącznie na społeczeństwo.

25)

Proponowany przepis art. 374 § 1b k.p.k. w przyjętej w projekcie redakcji odnosi się do wszystkich osób, wobec których zastosowano art. 60 § 3 k.k., również tych, które nie mają związku z toczącą się sprawą. Jeśli miałby on dotyczyć współsprawców czynu oskarżonych, przeciwko którym toczy się postępowanie, to łamałby procesową zasadę, wyrażoną w art. 384 § 1 k.p.k., że świadkowie nie są obecni przy przeprowadzaniu innych dowodów. Jej celem jest uchronienie świadków od oddziaływania na treść ich relacji, bowiem wysłuchanie wyjaśnień oskarżonych i zeznań innych świadków może zakłócić odtwarzanie przebiegu wydarzeń przez świadków. Unormowanie to służy więc realizacji zasady prawdy materialnej i dlatego proponowany przepis stoi w sprzeczności z tą zasadą.

Przedstawione uwagi nie wyczerpują wszystkich krytycznych spostrzeżeń, które można by sformułować do treści projektu. Waga i liczba tych, które podniesiono, wskazuje jednak, że w obecnej postaci projekt nie powinien stać się obowiązującym prawem, choć zrozumieć można intencje projektodawców stojące za niektórymi rozwiązaniami. Sugeruje to potrzebę tworzenia zmian obowiązujących unormowań kodeksowych o tak szerokim charakterze, jak te zaproponowane w projekcie, z udziałem przedstawicieli nauki i praktyków oraz uwzględnienia w ich treści celów postępowania karnego wyrażonych w art. 2 § 1 k.p.k. oraz naczelných zasad procesowych, na czele z zasadą prawdy materialnej. Na pewno projektowane regulacje nie powinny ograniczać się wyłącznie do deklaracji bądź powtarzania unormowań już istniejących, jak też prowadzić do bezpodstawnego obciążania sądów nowymi obowiązkami ponad to, co jest konieczne.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Dariusz Korneluk
Pierwszy Zastępca Prokuratora Generalnego

Instytut Legislacji i Prac Parlamentarnych

Naczelnej Rady Adwokackiej

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa

tel. 22 505 25 02, fax 22 505 08

e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, dnia 8 czerwca 2026 r.

DA.0230.135.2026

Dot. SPS-III.020.158.7.2026

OPINIA PRAWNA

w przedmiocie poselskiego projektu (Polska 2050) ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

I. Podstawa sporządzenia opinii Niniejsza opinia została sporządzona w związku z analizą poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, wniesionego przez Klub Parlamentarny Polska 2050 w maju 2026 r. (reprezentant wnioskodawców: poseł Paweł Śliz).

II. Przedmiot i cel projektu Przedmiotem przedłożonego projektu jest głęboka reforma przepisów Kodeksu postępowania karnego (k.p.k.) w obszarach dotyczących stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, gwarancji prawa do obrony na najwcześniejszym etapie postępowania (w momencie zatrzymania) oraz reguł wykluczania dowodów uzyskanych w sposób sprzeczny z prawem (tzw. owoców zatrutego drzewa). Celami projektu są: urzeczywistnienie konstytucyjnego standardu prawa do obrony, dostosowanie procedury karnej do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz) oraz zapewnienie rzetelnego i sprawiedliwego procesu karnego (fair trial).

III. Analiza szczegółowa i ocena projektowanych zmian

W ocenie Opiniującego projektowane przepisy zasługują na **zdecydowanie pozytywną ocenę**. Wprowadzają one systemowe gwarancje ochrony praw jednostki w starciu z aparatem

państwowym i eliminują dotychczasowe praktyki o charakterze inkwizycyjnym. Kluczowe argumenty popierające tę tezę pogrupowano w trzech obszarach:

1. Wzmocnienie standardu rzetelnego procesu w zakresie tymczasowego aresztowania

Dotychczasowa praktyka tzw. „aresztów wydobywczych” i automatycznego przedłużania sankcji izolacyjnej zostaje skutecznie zablokowana przez następujące mechanizmy:

- **Skrócenie terminów (art. 251 § 2 i art. 263 k.p.k.):** Skrócenie pierwszego okresu aresztowania z 3 miesięcy do 1 miesiąca w postępowaniu przygotowawczym zmusza organa ścigania do dynamizacji działań. Wprowadzenie maksymalnego limitu 12 miesięcy aresztu na tym etapie zapobiega wieloletniemu pozbawieniu wolności bez wyroku.
- **Aktywizacja kontroli sądowej:** Nałożenie na prokuratora obowiązku przedstawienia harmonogramu i planu śledztwa przy wniosku o przedłużenie aresztu przenosi ciężar dowodowy na oskarżyciela. Sąd zyskuje realne narzędzie nadzoru – brak realizacji planowanych czynności bez obiektywnej przyczyny skutkować będzie odmową przedłużenia aresztu co wynika z treści art. 263 § 4c, zgodnie z którym: Sąd odmawia przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania w przypadku, w którym prokurator bez uzasadnionego powodu nie przeprowadził planowanych czynności procesowych na wcześniejszym etapie stosowania tego środka.”
- **Jawność i rygor procesowy:** Wprowadzenie zasady jawności posiedzeń aresztowych oraz obligatoryjnego udziału prokuratora pod rygorem uznania wniosku za cofnięty to fundamentalny zwrot w stronę kontradyktoryjności. Eliminowana jest sytuacja, w której sąd decyduje o wolności człowieka wyłącznie na podstawie pisemnych, często ogólnych twierdzeń prokuratury.
- **Dostęp do akt sprawy dla zatrzymanego w zakresie podstaw zatrzymania,** czyli kolejny krok zmierzający do zwiększenia transparentności stosowania środków przymusu bez Państwo. Regulacja ma zwiększyć świadomość i uprawnienia osób które zostały zatrzymane co do podstaw zatrzymania.
- **Podwyższenie dolnej granicy niedopuszczalności stosowania aresztu z 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności,** co zawęży katalog przestępstw co do których istnieje swoiste domniemanie stosowania środków izolacyjnych.

2. Realne zabezpieczenie prawa do obrony i praw uczestników postępowania

Projekt dostrzega, że kluczowy moment dla ochrony praw człowieka następuje w chwili zatrzymania.

- **System dyżurów obrończych (art. 245 k.p.k.):** Stworzenie całodobowej, finansowanej przez państwo instytucji dyżurów adwokatów i radców prawnych gwarantuje, że prawo do obrony nie będzie fikcją dla osób ubogich lub zatrzymanych w godzinach nocnych i wolnych od pracy.
- **Natychmiastowy dostęp do materiału dowodowego (art. 249a k.p.k.):** Zapewnienie podejrzanemu i obrońcy niezwłocznego wglądu w akta będące podstawą wniosku aresztowego (w tym prawo do wykonywania fotokopii własnym sprzętem) realizuje zasadę „równości broni”. Obrona przestaje działać po omacku, co do tej pory drastycznie naruszało standardy ETPCz. Przepisy przewidują możliwość dostępu do akt także w zakresie wniosku o przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania – niezwłocznie.
- **Wprowadzenie zażalenia rozpoznawanego w terminie 3 dni na odmowę kontaktu z obrońcą oraz kontrolę korespondencji z obrońcą (art. 73 § 5 k.p.k.),**
- **Obowiązek zawiadamiania obrońcy o każdej czynności procesowej, w której udział bierze reprezentowana przez tego obrońcę lub tego pełnomocnika strona procesowa.**

3. Przywrócenie praworządności w zakresie dopuszczalności dowodów

To jedna z najważniejszych zmian o charakterze ustrojowym w procesie karnym:

- **Eliminacja dowodów nielegalnych (nowe brzmienie art. 168a k.p.k.):** Propozycja bezwzględnego zakazu wykorzystywania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego przywraca moralną i prawną czystość procesu karnego. Państwo nie może ścigać przestępstw, samo łamiąc prawo. Zapobiega to m.in. stosowaniu nielegalnych tortur, wymuszeń czy bezprawnych prowokacji. W brzmieniu znowelizowanych przepisów nie będzie można wykorzystywać dowodów uzyskanych przy pomocy przestępstw wynikający z art. 1 § 1 k.k., co jest bardzo długo wyczekiwaną zmianą.
- **Sądowa weryfikacja kontroli operacyjnej (uchylenie art. 168b k.p.k. i wprowadzenie art. 237a k.p.k.):** Likwidacja uprawnień prokuratora do samodzielnego decydowania o tzw.

„przypadkowych odkryciach” (dowodach na inne przestępstwa uzyskanych z podsłuchów) i przekazanie tej kompetencji niezawisłemu sądowi przywraca właściwą równowagę ustrojową. Sąd zyskuje rolę rzeczywistego arbitra, eliminując ryzyko nadużyć ze strony służb specjalnych. Skrócenie okresu kontroli następczej z 6 miesięcy do 1 miesiąca wstecz, co daje większe gwarancje praworządnościowe przy stosowaniu kontroli operacyjnej i zawęża potencjał do nadużyć procesowych.

- **Dodanie do art. 250 k.p.k.** sformułowania *„Każdy aresztowany ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania”*, co ma na celu narzucenie większej dynamiki i szybkości postępowania w których stosuje się areszt. Powyższy przepis ma również na celu uwypuklenie wyjątkowości stosowania aresztu i umożliwienie uczestniczenia w procesie z „wolnej stopy”, co jest zmianą jak najbardziej porządną. Oczywistym jest, że możliwość obrony z „wolności” daje o wiele większe szanse na przygotowanie się do obrony, oceny dowodów zebranych w sprawie itp.
- **Wprowadzenie obliwu przesłania** odpisu wniosku o areszt obrońcy i podejrzanemu w art. 250 § 3 k.p.k. co w praktyce było bardzo problematyczne. Brak sprecyzowania kto ma dostarczyć wniosek w większości prowadziło do sytuacji, że wniosek ten doręczał sąd, co w istotnym zakresie zmniejszało prawo do obrony- ponieważ obrona otrzymywała często wniosek na ostatnią chwilę co w dużym zakresie utrudniało korelację faktów i dowodów wymienionych we wniosku z tymi które znajdują się w aktach sprawy. Nie można zapominać, że organy ścigania często przygotowują sprawy aresztowe miesiącami podczas, gdy obrońca na zaznajomienie się z materiałami ma zaledwie kilka godzin.
- **Wprowadza się art. 250 a k.p.k. w myśl którego** „Sąd, rozpoznając wniosek w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, dokonuje jego kontroli, również w zakresie prawidłowości i zasadności przyjętego przez prokuratora opisu czynu oraz zawartej we wniosku kwalifikacji prawnej, przy uwzględnieniu tylko dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy”. Chociaż przepis może wydawać się oczywisty w praktyce oznacza wielką zmianę. Zasadniczo w 90% gdy stosowana jest kontrola operacyjna sąd i prokurator dysponuje materiałami znacznie szerszymi niż obrońca – także tymi które stronie jeszcze nie zostały ujawnione. Powyższe mogło prowadzić do sytuacji, w której obrońca i podejrzany nie mogli mieć wiedzy na

temat wszystkich dowodów w sprawie na podstawie których stosowano areszt. Stąd przepis powyższy należy ocenić pozytywnie.

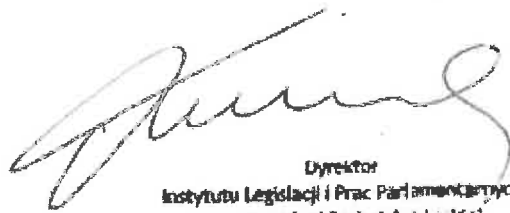
IV. Wnioski końcowe Przedłożony projekt ustawy stanowi miłowy krok w kierunku budowy nowoczesnego, demokratycznego procesu karnego opartego na poszanowaniu godności ludzkiej, wolności osobistej i prawa do rzetelnego osądzenia. Projekt skutecznie usuwa z polskiej procedury karnej mechanizmy o charakterze opresyjnym, przywracając prymat Konstytucji RP i umów międzynarodowych.

Z punktu widzenia ochrony praw uczestników procesu karnego oraz gwarancji sprawiedliwości proceduralnej, projektowany akt prawny **zasługuje na pełne poparcie i powinien stać się przedmiotem dalszych, pilnych prac legislacyjnych.**

Autor opinii:

Opinię sporządził **advokat Francesco Goldoni** - Wicedyrektor Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej, Przewodniczący Zespołu ds. projektów legislacyjnych w zakresie prawa karnego i postępowania karnego Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej.

Adw. Dorota Kulińska
Członek Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej,
Dyrektor Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej

Dyrektor
Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych
przy Naczelnej Rady Adwokackiej

adw. Dorota Kulińska

SĄD NAJWYŻSZY

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

Warszawa, dnia 26 czerwca 2026 r.

BSA II.021.39.2026

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS – III. 020. 158. 19. 2026

Data wpływu 29. 06. 2026

Szanowny Pan
Dariusz Salamończyk
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 28 maja 2026 r., znak: SPS-III.020.158.7.2026, mając na uwadze treść art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 622), w świetle którego Sąd Najwyższy może opiniować projekty tylko takich ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektów ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości Sądu Najwyższego, w załączeniu uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do *poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego*.

Z poważaniem,

SSN Zbigniew Kapiński
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

BSA II.021.39.2026

Uwagi

dotyczące poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

1. Zakres opinii

Przedmiotem opinii jest poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego z dnia 22 maja 2026 r. wniesiony do Sejmu przez Klub Parlamentarny Polska 2050.

2. Uwagi

Zadeklarowanym w uzasadnieniu celem projektu jest reforma tymczasowego aresztowania w Polsce, którego stosowanie jest uznawane przez ETPC za problem systemowy. Należy wszakże zauważyć, że projekt proponuje też zmiany w innych obszarach procedury karnej, w tym zwłaszcza w postępowaniu dowodowym.

Na wstępie należy poczynić kilka uwag odnośnie do uzasadnienia projektu.

W doktrynie powszechnie podkreśla się istotną rolę, jaką pełni uzasadnienie. Przede wszystkim służy ono ujawnieniu intencji prawodawcy i jest jednym z mechanizmów kontroli społecznej, umożliwiając pośrednie uczestnictwo ogółu obywateli danego państwa w procesie rządzenia państwem (zob. G. Wierczyński, *Komentarz do rozporządzenia w sprawie "Zasad techniki prawodawczej"*, [w:] *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz, WK 2016*). Przepis § 12 Zasad techniki prawodawczej w szczególności stanowi, że uzasadnienie projektu ustawy musi spełniać wymagania określone w ustawach, w regulaminie Sejmu i w regulaminie pracy Rady Ministrów, a także powinno zawierać informacje o tym, jakie były rozważane alternatywne rozwiązania prawne i inne niż prawne środki oddziaływania umożliwiające osiągnięcie zamierzonych celów i dlaczego z nich zrezygnowano. Należy w szczególności wskazać, które z tych środków zostały podjęte oraz przedstawić osiągnięte wyniki (G. Wierczyński, *Komentarz do rozporządzenia w sprawie "Zasad techniki prawodawczej"*, [w:] *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz, WK 2016, komentarz do § 12, t. 6.1.*). Wymogi te nie zostały w pełni zrealizowane w przedstawionym do zaopiniowania projekcie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, uzasadnienie do projektu ustawy powinno dowodzić empirycznie konieczność wprowadzanych zmian. Odnosząc się do wymogów jakie winno spełniać uzasadnienie projektu ustawy w doktrynie podkreśla się, że „za wadliwe należy uznać takie uzasadnienie, które jest powtórzeniem, niekoniecznie dosłownym, treści omawianego przepisu. Uzasadnienie powinno być jasne i wyczerpujące” (G. Wierczyński [w:] T. Bąkowski i in., *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz, ABC 2013, Komentarz do § 12 teza 3*). Uzasadnienie dzieli się na część ogólną i szczegółową. W części ogólnej zwięźle omawia się stan faktyczny i prawny w dziedzinie, która ma być objęta

regulacją, a następnie wyjaśnia się cel i założenia nowego aktu prawnego. W części szczegółowej omawia się poszczególne przepisy projektowanego aktu.

Tymczasem, choć projekt proponuje poważne zmiany w procedurze karnej, jego uzasadnienie jest bardzo krótkie, ogólnikowe, szereg propozycji zmian nie zostało uzasadnionych w ogóle, inne w sposób bardzo lakoniczny, jednozdaniowo. Uniemożliwia to poznanie racji stojących za niektórymi propozycjami, a tym samym utrudnia wydanie opinii. O ile nadmierna liczba i długość stosowania tymczasowego aresztowania są przedmiotem wielu opracowań i można je uznać za powszechnie znane w środowisku prawniczym, to w przypadku innych propozycji już tak nie jest. Ponadto brakuje szczegółowego omówienia poszczególnych proponowanych przepisów.

Dla przykładu, nie uzasadniono należyte zmiany art. 95b § 2 k.p.k., polegające na wprowadzeniu jawności posiedzeń w przedmiocie stosowania i przedłużenia tymczasowego aresztowania. Z praktycznego punktu widzenia jest to zmiana istotna. W skutkach regulacji wskazano ogólnie na realizację prawa do sądu, co trudno uznać za satysfakcjonujące uzasadnienie dla tego typu zmiany, zwłaszcza mając na uwadze, że chodzi o postępowanie incydentalne a nie dotyczące głównego przedmiotu procesu. Brak też uzasadnienia w zakresie zmiany przepisów dotyczących osób skazanych z zastosowaniem art. 60 § 3 k.k.

Niezależnie od powyższej uwagi ogólnej, przedstawione zostaną uwagi szczegółowe co do proponowanych zmian z tym zastrzeżeniem, że dotyczyć będą one tylko tych przepisów, które budzą wątpliwości.

Zaproponowane nowe brzmienie art. 168a k.p.k. wprowadza zakaz dowodowy o charakterze generalnym i bezwzględny. W tym kontekście proponowana regulacja jest bardzo radykalna. Nie przewiduje bowiem badania stopnia naruszenia dobra chronionego, społecznej szkodliwości czynu w zestawieniu z przedmiotem postępowania, w którym dowód miałby być wykorzystany. Może się zatem zdarzyć, że stopień społecznej szkodliwości naruszenia przy pozyskiwaniu dowodu będzie nieproporcjonalny do przestępstwa, co do którego toczy się postępowanie. Nie przewidziano także brania pod uwagę wpływu uzyskania dowodu w drodze czynu zabronionego na wiarygodność dowodu czy rzetelność postępowania, co występuje w prawie porównawczym. Nasuwa się zatem wątpliwość, czy w zaproponowanym brzmieniu zakaz dowodowy nie będzie zbyt często prowadził do sytuacji trudnych do zaakceptowania, kiedy wykluczenie dowodu i skutkująca niekiedy tym bezkarność sprawcy poważnego przestępstwa będą nieproporcjonalne do działania organu lub osoby, które uzyskały dowód. Nie wskazano też, czy dla wykluczenia dowodu popełnienie czynu zabronionego ma być stwierdzone prawomocnym orzeczeniem czy też będzie podlegało ustaleniu przez organ prowadzący postępowanie.

Krytycznie należy ocenić propozycję uchylecia art. 168b k.p.k. bez zastąpienia tego przepisu formułą zgody następczej analogiczną jak w proponowanym art. 237a § 1 k.p.k. W trakcie kontroli operacyjnej pojawiają się informacje o poważnych przestępstwach, w tym katalogowych, które powinny być możliwe do wykorzystania mając na uwadze chociażby obowiązującą w polskiej procedurze karnej zasadę legalizmu. Istotne jest też rozszerzenie możliwości podmiotowego wykorzystania materiałów. Należy zatem postulować zmianę formuły zgody następczej na wykorzystanie materiałów z kontroli operacyjnej, a nie likwidację zgody.

Projektowany art. 237a § 1 należy uzupełnić o możliwość podmiotowego rozszerzenia zakresu wykorzystania materiałów z kontroli, tak jak przewidywały to dotychczasowe konstrukcje zgody następczej. Z praktycznego punktu widzenia za zbyt krótki należy uznać zaproponowany

termin do wystąpienia przez prokuratora do sądu o udzielenie zgody następczej. Mając na względzie konieczność przanalizowania niejednokrotnie bardzo obszernego materiału z kontroli należy zasugerować wydłużenie tego terminu np. do 3 miesięcy od zakończenia kontroli.

Nadmienić trzeba, że w uzasadnieniu nie wskazano powodów rezygnacji z możliwości rozszerzenia podmiotowego wykorzystania materiałów uzyskanych w ramach kontroli procesowej, zaś uchylanie art. 168b k.p.k. uzasadniono lakonicznie realizacją art. 47 i 49 Konstytucji RP przez eliminację możliwości dowolnego wykorzystywania materiałów z kontroli operacyjnej, co w przypadku tak istotnych zmian musi budzić zaskoczenie.

W projektowanym art. 245 k.p.k. osobę udzielającą pomocy zatrzymanemu określono mianem obrońcy. Tymczasem należy mieć na względzie, że osoba zatrzymana nie zawsze ma lub będzie miała przedstawione zarzuty, a *de lege lata* obrońca reprezentuje tylko oskarżonego (art. 83 k.p.k.). Nie zmieniono jak dotąd definicji podejrzanego w art. 71 § 1 k.p.k., w związku z czym sam fakt zatrzymania nie powoduje, że osoba podejrzana staje się podejrzanym. Nie wprowadzono także możliwości ustanowienia obrońcy przez osobę podejrzaną.

Za zbędną należy uznać deklarację proponowaną w art. 250 § 1 zdanie drugie k.p.k. Prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zostało określone w innych przepisach, zaś stosowanie tymczasowego aresztowania jest uzależnione od zaistnienia jego przesłanek.

W proponowanym art. 250 § 3a k.p.k. z praktycznego punktu widzenia lepszym rozwiązaniem byłoby przesyłanie obrońcy wniosku o tymczasowe aresztowanie przez prokuratora wnioskującego o zastosowanie środka zapobiegawczego, a nie przez sąd, co pozwoliłoby na szybsze zapoznanie się z wnioskiem. Jest to kluczowe w kontekście przygotowania się przez obrońcę do udziału w posiedzeniu.

Za niefunkcjonalną należy uznać propozycję zmiany art. 263 § 1 k.p.k. poprzez ograniczenie okresu stosowania tymczasowego aresztowania do 1 miesiąca. Nie ma przeszkód, aby *de lege lata* sąd stosujący tymczasowe aresztowanie oznaczył jego czas na mniej niż 3 miesiące, w razie ustania przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania należy zaś osobę pozbawioną wolności zwolnić przed terminem określonym w postanowieniu sądu. Stosowanie tymczasowego aresztowania na okres miesięczny zwiększy obciążenie sądów i w dużej części spraw będzie z góry niewystarczające.

W przepisach przejściowych (art. 6 projektu) wymieniono zabezpieczenie majątkowe, tymczasem projekt nie przewiduje zmian w zakresie stosowania tego środka.

3. Konkluzja

Podsumowując analizę projektu ustawy należy stwierdzić, że sama idea ograniczenia stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce zasługuje na aprobatę, podobnie jak większość proponowanych zmian, które zwiększają gwarancje procesowe. Jednocześnie jednak projekt zawiera niespójności systemowe, rozwiązania nieracjonalne z praktycznego punktu widzenia i szereg zmian, które nie zostały należycie uzasadnione. W obecnym kształcie nie powinien zatem zostać uchwalony i wymaga głębszej analizy oraz korekty na etapie prac legislacyjnych.